

TĒVYNĒS
SARGAS.

№ 7—8.

1902.

Tėvynės Sargo knygos.

- J. Gerutis.* **Krylovo pasakos.** Iš rusiško proza persakė.
Atspausa kaštu „Tėvynės Sargo“ Tilžėje 1902. 148
puslapiai. Prekė 25 kap.
- Juoxas Margalis.* **Volungė.** Eilės — pirmieji bandymai.
Atspausa kaštu „Tėvynės Sargo“ Tilžėje 1900. 111
puslapių. Prekė 20 kap.
- Dėdės Atanaxo raštai.* **Obrusiteliai.** Galerija paveikslėlių
iš maskolių gyvenimo Lietuvoje. Atspaudinta „Tėvynės
Sargo“ kaštu Tilžėje 1898. Pustlapių 76. Prekė 10 kap.
- Vaišyantas.* **Vaizdeliai.** Perspaudinta iš „Tėvynės Sargo“,
Tilžėje 1902. Pustl. 60. Prekė 5 kap.
- Antanas Dailidė.* **Dailydė.** Perspausta iš „Tėvynės Sargo“,
Tilžėje 1897. Pustl. 104. Prekė 25 kap.
- Šernas.* **Apie Sunaudojimą vandeni.** Priedas prie „Tėvynės
Sargo“, Tilžėje 1899. Pustl. 99. Prekė 10 kap.
- Degtinės priešas.* **Blaivininkų knygelė.** Kaštu „Tėvynės
Sargo“. Tilžėje 1899. Pustl. 16 2 kap.
- Balsas Amerikiečių Lietuvių į Šv. Tėvą Leoną XIII. ir gyvenimai
dvių didžių Dievo tarnų kun. A. Rudamino ir Žemaičių
Vyskupo kan. M. Giedraičio, Prekė 5 kap.
- Žinyčios N 1 — 1 rub., Amerikoje 1 dol.
„ N 2 — 75 kap. „ 75 c.
„ N 3 — 50 kap. „ 50 c.
„ N 4 — 50 kap. „ 50 kap.
- Visas tas knygas galima gauti Prusuose p. Schoenke's
spaustuvėje arba pas p. J. Lapiną.
-

№ 7 ir 8 A.

Tėvynės Sargas.

Mėnesinis keimarinis laikraštis.

Gaunamas pas **J. Lapiną** už 50 kap. (Tilsit, Ostpr. Goldschmiedestr. 8)
ir pas Rev. A. Kaupą už 1 dol. (America Scranton, Pa. Theodore Str. 114)

Turinys slėpiamosios (A) dalies.

Iš kelionės.	2
Lietuvių kolonija Vitebsko gub., Siebežo pavieta.	12
Įvairios žinios. Sartininkų. — Varlankio. — Smorgonės. — Raseinių. <i>Raseinių Magdė.</i> — Tauragės. — Naumiesčio, Ras. pav. — Rietavo. — Krakinavoje. — <i>Sainietis.</i> — Krakinavos. <i>Prašalaitis.</i> — Eržvilko. — Nemakš- čiuose. — Eržvilko. — Vaižgiryje. <i>Garšvilas.</i> — Kalniuose. — Pavandenyj. — Raseiniuose. <i>R. M.</i> Kaišedariuose. — Raseininkų. — <i>Raseinių Magdė.</i> Veviržinų. <i>Skardenkaktis.</i> — Švenčionių. <i>Braškutis.</i> — Daugėliškių. <i>Braškutis.</i> — Tverečionių. <i>Braškutis.</i> — Krekenavoje.	14
Iš visur. 1) Sudžių nubaudimas Teflise. 2) Popas įkištas į kalėjimą už žmonių koliojimą. <i>Starovieras.</i> — Amerikoje. — Martinika. — Musų kankintiniai.	24
„Tėvynės Sargo“ turtas.	32
Spaustininko p. Schoenke's atskaita.	34
Apgarsinimai.	37
Atsakymai.	38

Iš kelionės.

Naudodamas iš liuosėsnio vasaros laiko, atvažiavau į tėviškę apsilankyti, atsilsėtu ant poros nedėlių. — Vienas ypatingai dalykas, tankiaus apvarstytas atkreipė į save mano atidą. Tuo dalyku buvo teip vadinamas lietuviškas klausimas. Daug išgirdau pažiūrų; jau tas daugumas yra ženklų, jog negali būti jos visos teisingos. Mėgysiu tatai čionai supažindinti Tamistą su nekuriomis iš tų pažiūrų, tikėdamas jog Tamista paaikšjisi man, kuri iš jų arčiaus teisybės.

Taigi atvažiavęs į tėviškę nuvažiavau ir į kleboniją, aplankyti klebono, kuriu jau seniai nemačiau, o kuriu tankiai lankydavau į mokslus eidamas. Buvo prievakaris. Kleboną radau vaikščiojantį sodelyje su nepažistamu man kunigu, su kuriuo tuojau pasipažinau ir dasižinojau, jog tai naujas altarista. Tikt spėjau pasisveikinti, kaip klebonas užprašė ant arbatos. Altarysta buvo beinas namon, bet sutiko užėiti ant valandėles. Sedome tatai už stalo. Pradėjo klausti manęs naujienų. Nedaug jų težinojau, todėl greit pritrūko. Kamendoriaus, kurs kaip girdėjau neseniai atvažiavo, prie stalo nebuvo. Paklausiau, kur jis yra? Vietoje atsakymo įėjo pats kunigėlis. Nors seniai jį buvau bematęs, nes pažinau kaipo pradedantį mokslą klieriką, bet atsiminiau iš karto. Jis mane teipogi pažino ir linksmai atsiliepė: O, svetis ištolo. Kiek tai laiko, kaip besimatėva! Prašneko į manę lietuviškai, kaip męs su juo seniaus šnekėdavova; atsakiau ir aš kelelą žodžių lietuviškai sveikindamosi su juo. Prasidėjo vienok tuojau vėl šneka lenkiškai. Altarystai rodosi žada užkando. Įkišo nosį į laikraštį, ir veizėjo į jį arbatą siūrbčiuodamas.

Kamendorius, išgėręs arbatą, išėjo sakydamas, jog jis turis ką-ten padaryti dėl rytdienos. Męs tris parėjome į klebono kabinetą. Tenai valandelę dar patylėjęs altarista atsiliepė stačiai į manę:

— Pasakyk man Tamista, kodel jūs visi jauni nebenorite kalbėti lenkiškai, už ką jūs neapkenčiate tos kalbos?

Nusistebėjau truputį; keistu man pasirodė tas klausymas; pamislijau, ko jis nori ir paklausiau jo:

— Iš ko Tamista spėji, jog jauni neapkenčia lenkiškos kalbos? Aš to visai nematau.

— Ogi iš to, jog dabar kaip tikt jaunas kunigas, tai ir litvomanas.

— Nesuprantu, ką Tamista nori per tat pasakyti; ką tai turi reikšti litvomanas?

Užgirdęs tokią pradžią mūsų šnekos klebonas, kurs buvo ant valandelės atsitolinęs, juokdamas atsiliepe, jog kun. Altarista nékuomet negali pabaigti kalbos apie jaunų kunigų kaltybės.

Žingeidingumas mano buvo užgautas. Norėjosi man užgirsti persitikrinimą, pažiuras to seno kunigo į klausymą, apie kurį dabar teip daug šneka, iš kurio daro nemažai trenksmo be reikalo. Aš ir paklausiau:

— Tai kągi Tamista užmetinėji jauniems kunigams?

— Kaip tai ką? sušuko jau pikdamas senelis. Visu pirmu jie nebenori kalbėti lenkiškai, jie nekenčia tos kalbos; jie nori visur įvesti lietuvišką kalbą, sudarkytą visokiais naujais žodžiais, kurių negalima suprasti; jie nekenčia net raidžių (litarų) lenkiškų ir dėlto nekurias išmetė; jie kurti yra ant visokių pertikrinimų jog, paveizdan, be l visai lietuviška kalba apsieiti negali, Atvažiavę į parapiją nori viską perdaryti, perdirbti, nenori klausyti (!) vyresniųjų, ardo partat tikėjimą ir veda prie socializmo (!!).

— Kaltybių Tamista nemažai priskaitei, bet darodyk, jog tos kaltybes yra tikrai visų jaunų kunigų, atsiliepė šypsodamas klebonas.

— Kam čia darodinėti! tai aiškus dalykas, nereikalaujans darodymo. Dabartinių kunigų darbas yra piktesnis už darbą reformatorių 16. amžiaus; nes tenai aiškiai kariavo prieš Bažnyčią, o dabar slaptomis.

Platinama tarp žmonių visokias bedieviškas knygas, dėlto tikt, kad jos lietuviškos . . . veda prie rusifikacijos.

— Tamista sakai kas kart daugiau kaltybių, ir tai baisiausių, bet dar nieko nepasakei mums ant patvir-tinimo tų kaltybių, vėl atsiliepė klebonas.

Kun. Altarista pradėjo ne ant juoko pykti. Patvirtinimo jo žodžių nebuvo ko ir belaukti... Tartum dėl savęs pasakė dar:

— Stebiuosiu tiktai, dėlko Vyskupas nesuspenduoja tų visų kunigų litvomanų. Aš jo vietoje bučiau tai seniai padaręs.

Ir tai pasakęs, atsisveikino, sakydamas, jog dėl jo jau vėlai ir jog turi eiti namon.

Pasilikęs su klebonu paklausiau, kodėl kun. Altarista teip neturi geros širdies ant jaunų kunigų.

— Daug sakyti, — maža klausyti, atsakė nenorims klebonas. Ot dar turėdamas kleboniją susiriejo su parapijonims, pradėjo daėsti visaip kamendoriui, kurį žmonės pamylėjo; pasirodė jam juog kamendorius nori jį išgriaužti. Perdėjo gal kiek ir kamendorius, bet jo klebonas šventu nepasirodė. Vieną ir kitą iškėlė Vyskupas iš tos parapijos. Dabar mat ir pyksta. Girdėjo, kad daug šaukia dabar ant litvomanų, tai ir jis šaukia ir kaltina juos. Bet geriaus eikime pasivaikščiotų truputį. Vėsus vėjelis nupūs visas nereikalingas mislis ir kalbas. Išėjome ir kalba apie lietuvišką klausimą pasibaigė. Iš klebono apsiėjimo pasergėjau, jog jo pažiūros skiriasi nuo pažiūrų altaristos ir dėlto prižadėjau sau sugrįžti prie to klausimo.

Progos netrūko.

Ant rytojaus pavakaryj' atvažiavo apsilankytų kun. filijasta. Atėjo teipogi vietinis gydytojas su kokiuo ten' geru visų pažįstamu. Pašnekesis buvo be turinio. Lamdė iš visų pusių orą ir vietines naujinas. Bet greit tai ir vienas iš svečių priminė, juog gerai butu pasibovyti kortomis. Pakvietė altaristą ir susėdo lošti. Aš nuėjau jieškotų kamendoriaus. Radau jį bevaikščiojantį po darželį su kokiuo-ten laikraščiu.

Paklausiau, ką jis skaito. Pasirodė, juog skaitė straipsnį apie padėjimą lenkų Vokietijoj. Pradėjome apie tai šnekėti. Neilgai trukus jis man ir sako:

— Ar žinai ką Tamista: lenkai, kurie teip šaukia ant neteisybių vokiečių, kurie pradeda šaukti, juog ir pas mus juos lietuviai spaudžia, patįs tankiausiai daro neteisybes ir labiausiai neapkenčia tautiškos liuosybės.

— Iš kur tamista tą matai? paklausiau ji.

— O gi iš to, ką čia patįs lenkai apie save rašo.

— O pas mus tai teipogi žinomas daiktas. Kur parapijoje yra tris, keturi bajorpalaikiai, ten ir reikalauja lenkiškų evangelijų, pamokslų, giesmių, nors jie gerai supranta lietuviškai ir tiesą sakant, yra lietuviais. O yra ir tokių parapijų (čia pasakė porą parapijų apie Kauną), kuriose jei ne pusė, tai mažiausiai trečdalis, žmonių, kitos kalbos visai nežino, kaip tikt lietuvišką, o kurie bažnyčioje nieko neišgirsta savo kalboje. Dabar toks nenormališkas buvis pradeda nors mažintis; bet dėlto trenksmo dar vis yra daug. O kunigai lenkvomanai kalbos dalykuose tai neteisingiausi žmonės. Jie norėtų prigirdyti lietuvišką kalbą vandens šaukšte ir kiekvieną kunigą, kuriam tas klausimas ir kalba rūpi šiek tiek, apšaukia nedoriausiu žmogu, biedieviu socialistu ir t. t.

— Taigi ar Tamista mislyji, juog Bažnyčios ir kunigų yra darbas užsiimti tautišku žmonių kilimu? paklausiau aš jo vėl. Bevaikščiodami priėjome prie suoloelio, pastatyto po svyruojančiu beržu, kurio šakos nulenkę darė paūksni kaitros laike ir darė tą vietą patraukiančia kiekvienoje dienos valandoje. Atsisėdome, ir tada vėl atsiliespė kunigelis.

— Tamista klausi, ką aš mislyju apie tai, ar Bažnyčia ir kunigija turi prisidėti prie tautiško lietuvių krutėjimo?

Mano klausymas buvo tiesa, truputį kitaip pastatytas; bet jo klausymas pasirodė man teisingesniu ir todėl aš atsakiau, jog geisčiau išgirsti jo pažiūras tame dalyke.

— Aš nekartą mislyjau apie tai, atsiliespė jis, ir mano atsakymas yra patvirtinantis ir šitai dėl ko.

Bažnyčia yra visų motina; ir todėl turi padėti kiekviename atsėjime žmogui daryti viską ant didesnės Dievo garbės. Todėl ar politišku, ar tautišku krutėjimu užsiėma žmonės, Bažnyčia turi rupintis teip tuos apsireiškimus pakreipti, kad ne tikt nebūtu tame Dievo užrustinimo, bet būtu jam garbė. Ir tikrai Bažnyčia gerai supratus tą savo tikslą, pildė jį per XIX amžių kuogražiausiai. Nebuvo garsesnio atsitikimo žmonių gyvenime, kurio

Bažnyčia nebutų rupinusi atkreipti ant didesnės Dievo garbės. Pažvelgkime ant civilizacijos istorijos XIX amžių o nerasime nei vieno lapelio, kur nebutų užrašyta tos Bažnyčios įtekmes — Bažnyčia kėlė ir laikė mokslus tarp tautų, Bažnyčia perdirbo nekaipo prigimtį daugelio barbariškų tautų ir padarė iš labiausiai kulturiškas monarchijas; Bažnyčia nekaipo pagimdė, supo ir užaugino naują poeziją ir kitas dailas. Bažnyčia buvo apgynėja tautų prieš tautas žudančias. Bažnyčia sutvėrė civilizaciją. Ir šendien Bažnyčia neišsižadėjo tos savo užduoties; ir šendien kaip per XIX. amžių ji rupinasi, idant iš kiekvieno apsiereiškimo žmonių gyvenimo būtų Dievui garbė. Pažvelgkime į didžius darbus garbingai viešpataujančio popiežiaus Leono XIII. Jis veda Bažnyčią senais takais, tikt gal tuos takus dar praplantino. Atmeta jis tuos žmonių darbus, kurių negalima daryti Dievui ant garbės kaipo nedorus savyje (kaip tai masoneriją — Enc. Humanum Genus 20. april. 1884 de secta massonica), bet visus kitus teip rupinasi surėdyti, idant iš jų būtų ta tikra garbė; nėra be mažko apsiereiškimo žmonių gyvenime, kurio jis nebutų pasiekęs savo encyklikose. Socializmas, kuriuo teip užsiima šendien žmonija, kurį teip kraipo kiekvienas į savo pusę, socializmas, kurio pats vardas nevienam mūsų kunigeliui rodosi baisiausiu žodžiu, socializmas gerai — krikščioniškai suprastas randa sau apgynimą pas Leoną XIII. (sk. encyklikas: Rerum novarum, Graves de communis.)

— (Nereikia užmiršti ir to, jog popiežius Leonas XIII. yra vienu iš garsių poetų ne tikt lotiniškoje kalboje, bet ir savo — itališkoje.)

— Tarp daugelio kitų apsiereiškimų žmonijos gyvenimo iš kurių Bažnyčia rupinasi daryti Dievui garbę yra ir gyvenimas tautų kaipo tautų ir tautiškas žmonių kilimas arba krutėjimas. Pirmutinis rupesnis Bažnyčios, platinančios tikėjimą tarp stabmeldžių buvo rasti terp sunų mokinamos tautos vyrus, kurie priėmę krikščionystę galėtų savo brolius jų kalboje tolesnei vesti prie Kristaus. Bažn. rupinosi naujai į Kristų itikėjusioms giminėms duoti į rankas šv. Raštą, išverstą į jų kalbą. O jei tos gentės

ir rašto neturi, tai Bažnyčios vadovai nekartą rupinosi, kaip antai pas slavus, apie išradymą tai tautai pritinkančio rašto. Bažnyčia matydama reikalą ir naudą duodavo tautų kalbai vietą net savo liturgijoje.

Tegul sako sau kas ką nori, bet niekad os nedarodys niekas, juog Bažnyčia kada nors parsekioja tautišką gyvenimą, jog Bažnyčia parsekioja kokią nors kalbą. Pažvelgkime ir šendien į tą, kas dedasi po mūsų akių. Taigi Voketijoje tikrai lenkų nemėgia ir nori juos sugermanizuoti. Jei spaudžiami lenkai randa kur teisybę pas vokečius, tai tiktai Bažnyčioje. Lenkystė Silezijoje tvirtai laikydamosi Bažnyčios, kurios tarnai tenai daugiausiai iš vokiečių, visai nežustą, bet kas kart labiaus gyvuoja, ir visi išmintingi pripažįsta, juog ir ant tolesnio laiko vienas teisingas kelias yra laikytisi — Bažnyčios.

Bet ar gali Bažnyčia išsižadėti tos įtekės ant tautiško žmonių gyvenimo? Atsakau stačiai juog ne. Nacionalizmas kaip ir kiekvienas kitas apsireiškimas žmonių gyvenime yra tai kardas iš abiejų pusių aštrus.

Jei Bažnyčia išsižadės tos įtekės, tautiškas kilimas, gyvenimas bus ir be jos — tai tiesa; bet tas tautiškumas gali kilti nekartą prieš pačią Bažnyčią, ir tuomet vietoje garbės Dievui bus tiktai Dievo užrustinimas. Tolesnei Bažnyčia išsižadėdama įtekės tautiškuose dalykuose išsižadėtų įtekės viename iš karščiausių apsireiškimų žmonių gyvenime, kurs yra nekaipo krauju to gyvenimo, ir per tai įtekė jos ant dvasiško gyvenimo tos tautos susimąžintų labai ir labai.

O jei Bažnyčia visuomet rupinasi turėti įtikmę ant tautiško žmonijos, gyvenimo jei ji negali išsižadėti be savo skriaudos tos įtekės, tai kaip gi tuom turi užsilaikyti Lietuvos dvasiškija iš atžvilgio į lietuvišką krutėjimą. Ar gali ji rankas sudėjus ir svajoti, juogei lietuviai yra tai lenkai, iki laikui dar nemokantįs savo tikros lenkiškos kalbos ir dėlto vartojantįs lietuvišką kalbą? Ar gali ji šalintise nuo to krutėjimo, sakydama, juog, tai ne jos darbas, juog dvasiškija turi mokyti Dievo meilės, o ne mylėjimo tautos, juog iš dvasiškijos maišymosi į tą klausymą kils sumišymas irtt? Ne ir ne!

Laikas jau visiems suprasti, juog lietuviai tai ne gudai, bet lietuviai. Rzecz-pospolita polska šendien išardyta, o nors ir stovėtų kuotvirčiausiai, lietuvis ar šalyje lenko stovėdamas ar budamas po gudų valdžia pasiliks lietuviu. Jis tai supranta, jis to jieško. Dvasiškija to nepermainys, ar ji prisidės, ar ne, lietuvių krutėjimas bus. Tolesniai lietuvių kalba ne lenkiška bet lietuviška. Dvasiškija, kuri pagal savo pašaukimo — magistri populi — turi mokyti kitus, visupirmu pati turi tą kalbą gerai pažinti. Ne gana sakyti: aš suprantu, ką žmonės sako ir galiu su jais susišnekėti, kam man daugiau! Teip galėtų pasakyti bernas, kurs eina ant darbo, eina artų ir akėtų, ar griovių kastų; bet žmonių vadovas negali nemokėti gerai žmonių kalbos. Dėlko gi kiekvienas šaiposi, užgirdęs sudarkytą lenkišką mūsų miesčionių, arba teip vadinamą liaudės šlėktos kalbą; tai šneka žmonės nemokyti ir juos galima šaip teip suprasti. O jei kunigas, mokslą pabaigęs, budamas dvasišku vadovu, dergia lietuvišką kalbą, tai niekas neturi tiesos jo išjuokti, bet turi ir kiti teip daryti? Dėlko gi? gal dėlto, juog jis svajoja, juog čia Lenkija? Klysti, prieteliau, jei juokingas yra pinimas bjauriai lenkiškai, tai tu su savo barbarizmais ir žodžiais be galunių irtt. dar juokingesnis esi. Ir tavo tai kaltybė, jei tavęs klausant reikia šypsotis.

Kitas sako, man kalba nerupi, vis tiek kokia kalba kalbėti: aš myliu filiosofiją, istoriją ir tt; aš ant galo mokinu katekizmo, sakau pamokslus, raginu prie Dievo meilės; man nerupi ir rupėti negali tėvynės meilė... Taip tu mokai šaip teip žmones tikėjimo, o iš kitos pusės lietuvis gražiai lietuviškai girdžia nuo savo — tiesa klystančio — brolio, juog tu esi dykaduonis, juog tu myli tiktai kortas ir savo pilvą, juog tu jieškai tiktai pinigų, juog visus kunigus reikia išvaryti kur pipirai auga, juog Bažnyčia yra tai tavo išmislas, juogiai žmogus neturi dušios, juogei nėra Dievo, juog nėra atsakymo už piktus darbus ir tt. Vis tai rašo ir bruka tavo klausytojams, kurie, išalkę skaitymo, skaito tą visą, kraipo galvą, pamatę krislą tavo akyje, o gal nekartą ir sienoj gali, pradeda tikėti tiems paklydimo apaštalams, darantiems ir kalbantiems vis vardan meilės artimo, vardan meilės tyvynės. Kaip išmintingas žmogus tu sakai, juog

tai vis niek - niekiai, o nepasergėji, juog tavo įtekmė kas kart mažyn eina, juog tau nebelabai tiki, juog tavo balsas tuščiai skamba. Atverk akis, suprask, juog kuo toliau, tuo bus blogiau; iki laikas — pataisyk klaidas, Pamokindamas kaip reikia Dievą mylėti, išaiškink rašydamas kaip reikia ir savo tėvynę, savo tautą mylėti, kad iš tos meilės būtų Dievui garbė. Duok žmogui į rankas pasiskaityti gerą naudingą knygą, kuri jo protą apšviestų, kuri jo širdį sušildytų, kuri padėdama jam pažinti sutvėrimą, vestų jį prie Sutvėrtojo; o pirmu, žinoma, parašyk tokią knygą. Šendiena dar neteip sunku. Lietuvių rašliava menka. Raštų tikėjimui priešingu nedaug. Jei dvasiškija pasirupis, lengvai ant ilgo laiko galės užlaikyti savo rankose rašliavos monopolį.

Dvasiškija turi būti auklėjama tame supratime, juog išpildys savo priedermės išganymo dušių netikt mokydama žmones iš sakyklos ir spaviednyčios, bet teipo gi per raštus žmonių kalboje išaiškindama, kaip jie ir savo tėvynės meilę turi kreipti Dievui ant garbės. Jaunimas turi suprasti jau gerai tą savo užduotį ir turi išnešti iš Sem, darbavimosi būdą. Iki šioliai, tiesa, išeina tankiai karštais lietuviais, bet nepraktiškais darbininkais. Tankiai tas jų lietuviškumas yra ne visai teisingas ir neturi savyje bažnytinės dvasios. Aiškinu tą tuo apsireiškimu, juog kiek girdėjau tas jaunimas negirdi nuo savo pardėtinių, kaip jie turi darbuotisi tam dalyke, o girdžia nekartą užginemą, kurs, žinoma, jauną, jau atsinešusį nuomonę apie lietuviystę iš švieto, tikt paragina prie karštesnio užsiėmimo tuo darbu, kaip gynamu . . .

— Čia ant valandėlės nutilo kamendorius, nes atėjo tarnas jieškąs klebono, kurs pametęs kortas buvo atėjęs prie mūsų ir tylomis klausėsi nepertraukdamas, kaip ir aš, ilgos oratoriaus bylos.

Atsitolinus klebonui, norėjau šnekėti dar toliaus apie tą patį dalyką, bet kamendorius nekaipo susigėdinęs savo iškalbingumo nenoriai atsakinėjo ant klausimų; dėlto atsistojome, pradėjome kalbėti apie ką kitą ir nuėjome paslošančius.

Teip tai išgirdau jauno kunigo pažiuras ant lietuviško klausimo; tokiam kunigui užmetinėta, juog jie Bažnyčią nori pražudyti savo darbu!

Prizadėjau sau dar pašnekėti apie tai su klebonu.

Ant rytojaus po pietų išėjomė su klebonu pasivaikščiotų. Diena buvo graži. Ejomė čę į netolimą miškelį — vietą gražaus pasivaikščiojimo po paūksniu lieknų berželių. Atsiminę apie savo prizadėjimą pasinaudojau iš aplinkybių ir stačiai pradėjau.

— Tamista girdėjai draugė su manim pužiuras dviejų ypatų, labai skyrianchiasi ant vieno dalyko; katra iš jų teisingesnė?

— Teisybę dabar sunku suvaikyti, atsakė. Man rodosi, kad ir jaunas kunigėlis ne visai gerai supranta tą klausimą, nors teip karštai apie tai sako.

Tai gal teisybė pas Altarystą? paklausiau aš truputį jau ironiškai.

— To nesakysiu, nes jis pats teisybės neįieško. Jis išdirbo sau nuomonę apie dalyką, kurio visai nepažįsta, pasiremdamas ne ant kokių norint faktų, bet ant teip-pat nežinančiųjų arba ir stačiai piktų žmonių kalbų, kurie per savo nedorybę ir iš aniolo galėtų padaryti nežinau kokią juodą sutvėrimą.

— Tai kągi Tamista mislyji apie tą lietuvišką klausimą!

— Aš nieko nemislyju dabar, nors seniaus karščiauvaisi po truputį. Aš dabar vietoje kalbų dirbu kiek galiu. Esu kunigu — lietuviu.

— Tai, pasakyk gi man Tamista, kame gali apsirinkšti darbuose kunigo lietuviystė?

— Matyt man priseis apsakinėti Tamstai, savo kasdieninį gyvenimą ir darbus, kuriuos, jei ilgiaus užtruksi pas mus ir be pasakojimo galėtum pažinti. Taigi visų pirmu aš kaipo kunigas — abelnai esu kosmopolitu nors iš dalies. Esu lietuviškoje vyskupijoje, lietuviškoje parapijoje ir dėlto kalbu lietuviškai. Yra ir mano parapijoje keletas bajorų, kurie kalba lenkiškai; tai su tais ir aš kalbu lenkiškai. Jei reiktų man kliuti tarp latvių, tai išmokčiau latvių kalbos ir likčiau latviu, nors tiesa,

negeisčiau to sau. Platinimu lietuvių tarp tų, kurie tos kalbos nežina, neužsiimu, nes tai ne kunigo darbas pagal mano nuomonės. Jei yra reikalas ir mano bajorams pasakau užklaustas teisybę apie lietuvišką klausimą ir karštus Lenkijos patrijotus raginu, idant suteiktą kiekvienam liuositybę. Parapijonus savo lietuvius mokinu lietuviškai; rupinuosi pažadinti pas juos nekartą ir meilę savo kalbos, savo žodžių lietuviškų, nes be to jaunimas, ypatingai kurie buvo kariumenėje, turi didį palinkimą prie gudiškų dainų, gudiškų žodžių, visųpirmu, žinoma, prie keiksmo žodžių. Tolesnei platinu geresnes kiek galiu gauti knygeles netiktai dvasiškos įtalpos, bet ir šėip jau ir tokias, kurios kalba apie tėvynės meilę, bet neveda nuo Dievo; kurios pamoko šio to, — ypatingai vietoje vakaruškų.

Vaidus - nesutikimus rupinosi, kiek galiu, naikinti, išrodydamas geruoju kiekvienam teisybę. Žodžiu giriu su lenku arba lenkiškai šnekančiu — lenkišką kalbą; o su lietuviu — lietuvišką.

Vieną ypatingai pažiūrą savo kamendoriaus pripažįstu už teisingą, t. y. tą, juog kunigai pas mus turi daugiaus atkreipti atydos ant užsiėmimo lietuviška rašliava. Lenkai-parapijonis ir be mūsų darbo turi užtenkančiai, nors su lietuviiais palyginus, knygų; lietuviiai-gi neturi, o reikalauti reikalauja, nes noras skaityti yra didis. Reikia ginti savo aveles nuo vilkų, kurie joms siulyja visokius saldumynus ir žudo jų dušias; ir duoti toms avelėms iš savo pusės prideranti peną. — Rodosi jau viską ir pasakiau.

— Nu, ar ant Tamistos jau niekas neužpuldinėja!

— Nuo užpuldinėjimų niekas neišsisaugos. Šaukia ir ant manęs, juog esu chłopomanu, bet ranką ant krutines padėjęs galiu pasakyti, juog man nei jokia manija nerupi, o yra tiktai noras vesti visus keliu išganymo. . . . J.

Lietuvių kolonija Vitebsko gub., Sebežo pavieta.

Žmonių skaitliui augštyti kilant, ūkei-gi puolant ir nė kokiai pramonei Lietuvoje nesirandant, dangumui lietuvių priseina apleisti savo tėvynę ir svetur jieškoti geresnės duonos, kurios mūsų šalyje negali rasti. Metai nuo metų iš Lietuvos emigruojančių skaitlius vis didinasi ir didinasi, ką jau net svetimtaučių laikraščiai nebekartą buvo užtėmiję.

Daugiausiai lietuviai keliauna į Rosijos pramonės miestus, kur vargiai fabrikuose dirbdami, mitina savę, o kitas neretai ir gana skaitlingą šeimyną. Apart fabriku lietuvius gali rasti užimančius yvairiausias tarnystes tolimiausiuose Rosijos miestuose. Irgi gana daug lietuvių išvažiuoja į užmarę — į Ameriką. Keletas, užsidirbę skatiko, pargrižta Lietuvon, bet daugiausiai pasilieka svetur ant visados, kur pamaži primiršdami tėvų kalbą, o kitas net ir tikėjimą, visai ištausta.

Gal prieš dešimtį metų lietuviai, ypač-gi ukmergiškiai ir zarasiečiai buvo užmoję keliauti į Vitebsko, Minsko, Vilniaus ir kitas gubernijas. Drąsesniejie, susidėję pinigų, pirkto dvarus, kuriuos išsiskirstę į nedidelius sklypus, įkūrė kaimus ir pradėjo ūkininkauti svetur.

Nė vienam T. S. skaitytojui ne pro šalį bus ši bei tą dasižinoti apie likimą anų išeivių. Negalėdamas patirti visų likimo, čionai tepaduosiu keletą žinelių apie lietuvių koloniją, įkurtą 1894 metuose Vitebsko gubernijoje Sebežo pavieta.

Tą lietuvių koloniją įkūrė išeiviai ukmergiečiai, kurių dauguma paeina iš Traškūnų parapijos. Kolonija tesusideda iš devynių šeimynų, kurių pavardės sekanti: Janukėnas, Pavelionis, Pečiūra, Linkevičius, Pabijonas, Gaigalas, Šimėnas, Tunas ir Baniūnas.

Susitarusių emigruoti ūkininkų buvo apie 60, bet kaip nuvažiavo ant vietos ir išvydo, kad visi apylinkės gyventojai bielorusai, kalba tesigirdi vien maskoliška, prie perkamojo dvaro dar riogso cerkvė, atsisakė visi apart anų devynių, kurių pavardes augščiau išskaičiau. Pabugo, mat, jie, kad valdžia paskiaus neišverstų jų į pravoslaunus. Atsisakę nuo duotųjų užstatų (zalogu) parvažiavo visi

atgal Lietuvon. Pasilikusieji ūkininkai nusipirko žemės 200 su viršum desiatinų, kurią proporcionališkai inėš-tiemsiems pinigams pasidalino. Daugiau 40 des. ir mažiau 15 des. niekas neturi. Miško ant kiekvieno ūkininko priseina nuo 4 lyg 8 desiatinų.

Žemė — juodžemys, po juodžemio sluogsniu — šaltasis smėlys; kolionistai džiaugiasi jos derlingumu.

Aplinkiniai gyventojai, kaip viršiaus buvo minėta, visi bielorusiai, daugiausiai katalikai. Pagal lietuvių pasakojimą tenykščiai bielorusiai gana geri ir atviros širdies žmonės, tik tas nelaimė, kad baisiai tamsūs (nors, teisybę sakant, lietuviai irgi nekas žin- kaip šviesūs, bet anie bielorusiai turi būti daug tamsesni, kad tai net lietuviai užtėmija).

Artimiausi katalikų bažnyčia (seniaus klioštorius) už šešių viorstų miestelyje Posinie kur nelabai senai buvo kunigas lietuvis (Mačiukas), kursai ant metų kokius penkius — šešius kartus pasakydavo kolionistams pamokslą lietuviškai ir dabar yra kur arti pas juos kunigas lietuvis negalėjau susekti.

Jų nupirtasis dvaras pirmiaus vadinosi Dziedzino, kurį dabar maskolių valdžia praminė „Sieliški,“ nors lietuviai troško pavadinti „Mažioniškėmis“, kaimo vardu, iš kurio paėjo didesnėji atkeliausių dalis, bet valdžia to jų noro neužganėdino.

Namie kalba tebevartojama lietuviška, maldų knygas vyresniejie tebeturi da lietuviškas iš Lietuvos atsivežtas. Neturėdami lietuviškų elementorių priversti yra vaikus mokinti iš lenkiškų knygų.

Mūsų liaudies švietikams visokias tokias kolionijas, įsikūrusias svetur, o teipogi ir tolimesnes Lietuvos dalis reikėtų priimti į globą ir visokiais būdais pasistengt lietuviams, kurie pamaži be pastiprinimo gali ištausti, suteikti dvasišką peną.

Daugmata.

PS. Svarbu būtų žinoti kur kitur ir kokios yra lietuvių kolionijos. Kam žinomas nors vienos kokios kolonijos padėjimas, tenepatingi aprašyti ir pranešti į laikraščius. Labjausiai geistina būtų turėti aprašymą,

kaip gyvena ir verčiasi lietuviai, gyvenantieji nuo 200 m. Rezeknės (Riežicos) pavieta, ir keletą dainų, pasakų, kad patirti kokią įtekmę ant jų padarė latviai per du metašimčius.

Įvairios žinios.

Iš Sartininkų. Ši pavasarį buvo užsidegęs parubežinis kaimas Ruikiai. Tai išvydę prusai, tryškines ir kitus padargus pasigriebę bėgo nelaiminguosius Ruikiečius gelbėti, bet maskoliški parubežio sargai, lyg tyčia, prusų prie ugnies neleido, sakydami pirmiaus dar juosius perveizdėsią ir iškartysią, taip prusai nuskriausti supykę sugryžo atgal, o 15 trobų plėnimis nuėjo iš priežasties rusų sargumo.

Iš Vorlaukio, Ras. p. Miestelelyj nėra nė vieno žydo, du kataliku žemaičiu užlaiko po mažmožių krautuvelę. Gailu tik, kad juodu tarp savęs nesutinka, vienas kitą peikia, nuo vienas kito pirkėjusi vilioja. Butų geriaus, kad juodu susidėję iš vieno prekiautų, — daugiaus laimėtų.

Iš Smorgonės, Viln. rėd. Ši pavasarį ir Smorgonėje buvo maištas. Žydai sugriebę ošką, pririšo anai tarp ragu raudoną skurlį su parašu „svoboda“ (liuosybė) ir suplakę paleido į miestą. Neilgai nabagė kėlė „maištą.“ Budri policija beregiant ją suareštavo ir apsudijo ant nužudimo. Mislįjate, kad aną pakorė . . . Ne, dar baisiau — ją papjovė ir, sako, tuojaus sukapoję suėdė. Gal jau dabar teip elgsis ir su visais maištinikais.

R. M.

Iš Raseinių. Nė patįs nežinome, kas per prajovai: męs prašome, kad mums leistų kasdien suplikacijas lietuviškai giedoti, o ne į antrą nedėlią, kaip lygšiol, tuotarpu klebonas D. užvedė jau ir lenkiškus pamokslus ant didžiųjų švenčių ir tai dar per pusę sumos, teip juog męs nuvargę lietuviško pamokslo, po sumos sakomojo, ir klausydami negirdžiame ir stovėdami virstam, na ir einame laukan ašarodami. Per 6 metus tų lenkiškųjų pamokslų nereikėjo, o daoar ėmė ir prireikėjo kažikam.

Ikišiol klebonas tik žodžiais tespyrė giedorius lenkiškai giedoti, o nuo š. Jono visas giedorų pulkelis turėjo atitraukti dėlto tiktai, juog pasisakė lenkiškai nei mokančios, nei norinčios giedoti!!

Iš vyrų prie altoriaus lenkiškai tegiesta Juodis, o bažnyčioje teatsiliepia senis Labanauskis, Čebatas ir Rutkauskis, visi tikri žemaičiai, tik neišmanėliai. Šeipjau visa bažnyčia arba suvis tyli, arba pustyliai lietuviškai giesta.

Pirmiaus prieš sumą vis budavo procesija su lenkiška giesme, kadangi, pačiam klebonui (!) neprieštaraujant męs 2 mėnesius vien lietuviškai giedojome, tai dabar klebonas ir pačią procesiją panaikino. Dyvai kad dar suplikaciją nepanaikino, jug ir ją nors kas-antrą šventę giedame lietuviškai. O gal ilgainiui ir panaikis. Iš kur kitur visi mūsų Rasesnių kunigai, rodos, dievobaimingi ir uolūs, kodėlgi mus vienok lenkinti nori? Mums rodos, kad šventos Bažnyčios apeigas vartoti dėl lietuvių lenkinimo yra baisus prieš Dievą ir Bažnyčią prasikaltimas. Melskimės, lietuviai, kad mūsų tautystės niekas neskriaustų!

Raseinių Magdė.

1. **Iš Taurogės.** Ties Taurage ant upės Juros yra brangus gelžies tiltas. Ant tilto užvažiuojant visi mato stambemis raidėmis paraša ruskai lietuviškai ir vokiškai: „šagam“ „žingine,“ „schritt.“ Pernai ir ant upės Šaltuonos ties Eržvilku padirbo naują tiltą, ant stulpelio parašyta šagam, žingine. Rietave knygtaisiai pasikabinę lentą ant durų su parašu: knigininks. Kaune vienas žydos pasirašęs: daktars.

Nieks tų lentų nenuplėšia, nes joku ukazų nėra uždrausta. Ant lentų parašas tai ne drukas. Priderėtų kiekvieną sodžių parašyti ant stulpo lietuviškai.

2. **Iš Naumiesčio Ras. p.** Kaip jau tikrai gavome girdėti rengiasi cerkvę ne Švėkšnoje bet Naumiestyje statyti, jau ir vietą aprinko.

3. **Iš Rietavo.** Ukininkas Žemgulis iš Pašalpio, bulbių vežimą nuo kaimynų susipirkęs, 3 birželio vežė jas į Rietavą, į turgų. Beregiant žydai apniko žmogelį, bulbes išvertė ir

patįs grobstė, o žmogelį dar sudaužė vienok žydų papirkta policija ano neužstojo, kam jis, girdi, drįso bulbes supirkti dėl pardavinėjimo, pakol žydai pusvelčiui neprisipirko kiek reikiant. Esąs neva įstatymas, kad perkupčiams tik po pietų tegalima supirkinėti, nors Žemgulis pirko sodoj, o ne ant turgaus. Toks pats atsitikimas buvo su bulbių perkupčium Gardžduose ant rytojaus. Žydus policija ir vagiant nemato, o kad žemaitis, tai kas kita, ir teisų apkaltina.

Krakinavoje. Pan. p. Ir čia niekam nevertas učitelius, kurs dieną-naktį mislija, kaip vaikelių širdyse pravoslaviją užraugti. Vaikų čia sausgriudžiai prikimšta, bet jis ir mergaites moka privilioti. Anais metais vietinio felčerio p. Z. dukterį net tokių darbų išmokino, nuo kurių tėvai ir su makaru vos atpratino. Dabar viena iš Zavišos miško Adomkevičiukė beeina į škala, su ja, sako, učitelius apsivesti ketinaš. Daugiau mergaičių neeina; matyt, žmonės permanė, kad ruskai išmokintos dukteris paliks niekam nevertos, tik žandarams ir urednikams į pačias, tai ir neleidžia. Garbė gi Dievui! Verčiau mokinkime savo vaikelius lietuviškai skaityti, rašyti, austi, siuti, darbą dirbti, — bus geriaus. № 1 šių metų T. S. geriausiai persergėjo, juog nevien mergaitėms, bet ir vaikiukams neverta tas mokyklas lankyti, kame mūsų tikėjimas niekinams, o pravoslavija augštinama. *Sainietis.*

Iš Krakinavos. Pan. pav. Krakinaviečiai visai pasidavė raštininkui už nosies vadžiotis. Jų staršina Tautkus, žmogus bailus, visą savo valdžią pavedė savo bernui, raštininkui, kurs teip ragus įgijo, juog drąsiai už nosies vadžioja ir storastas ir sudžias. Kas tik nori bylą laimėti, tuoj puola su kyšiais prie raštininko. Pats mačiau, kaip viena boba į suda patraukta su didžiu ryšiu įlindo prie raštininko, o paskui, iš tiesų, tapo nuteisinta, nors visi ją už kaltą skaitė.

Argi ne kvailystė tų Krakinaviečių, kad teip gudpaikiui duoda ponavoti. Patįs su naginėmis vaikščioja, o savo samdininkui net dvejus batus mauna. Pernai pridėjo algos po 2 gorčiu rugių iš dubos, o šimet tarpininkui kaulijant vyrai prižadėjo po skatiką nuo dešimtinos dėti

ant pagelbininko užlaikymo. Ir kurgi pagelbiniko nereikės, kad raštininikas per mielą dieną vaikiojos pakrančiais žvejodamas!

Bet turiu už ką ir pagirti Krakinaviečius, ypač anų jaunumene, kuri nekuriuose sodžiuose šventdieniais iš bažnyčios pagryžę mokinas rašyti, skaityti, dainuoti savo motyniškoj lietuviškoj kalboj. Mažai tegirdėtis nepadorūs vakarojimai ir girtavimai. Krakinaviečiai verti pagarbinimo ir pagarbinimo. Telaimina juos Dievulis!

Prašalaitis.

Iš Eržvilko. Ras. p. Dar tris kaimos: Dudlaukis, Zinkaičiai ir Telvekai, šįmetą išėjo „ant kolionijų“ t. y. išsidalino. Su kamarninkų pagelba visą kaimos žemę padalina ant tiek lygių dalių, kiek yra celių gyvenimų, Taip padalintus žemes plotus stato ant taksos. Kas nori gauti „kolioniją“ geresnę, turi daug ant taksos pridėti, o kam tenkas prastesnė tai tam dar kiti prideda. Pasiskaidę į viensėdžius greitai pralobsta. Visiems lietuviams rodijame sodžiuose nebgyventi, o jei sutarste išsidalinti, paklauskite Eržvilkiškių kaip butų patogiau, jie visai išbandė.

Eržvilkiškiai ir žemę pradėjo gyventi naujais padargais, vienas nusipirko pjaujama ir griebiamą mašiną. Girdėjau, kad ir kiti žada jų pėdoms eiti.

Nemakščiuose. Ras. p. Čia ruso nėvieno, o miestelyj jau kelinti metai, kaip, vyrams sutinkant, įrengė cerkvinę mokyklą. Šįmet katalikų vaikų buvo į 40, per visą žiemą pravoslavijos mokinos, na ir neveltui net tėvai nuo savo vaikų išmoko: štai šįmet du ūkininku ėmė ir padavė skundą ant savo klebono, buk jis vaikus nuo mokyklos atkalbinėjęs, o po tikrai teisybei jų prabaščius kun. Biješko bijo kam nors ir žodį apie tai išsirtati, net jo paties vargamistra per visą žiemą du savo vaiku perlaikė toj mokyloj. Oj, sugedę tie nemakštiškiai!

Eržvilke, Ras. p. Jau sykį T. S. barė juos už ėjimą veizdėti, kaip popas jų mokyklą krapijo, bet verti dar didesnio papeikimo štai dėlko: 1. Patįs sutiko mokyklą padidinti ir du učiteliu užlaikyti, o nepareikalavo, kad ir

lietuviškai jų vaikus skaityti ir rašyti mokintų. 2. Mokyklos namams padidinti buvo nusamdę žemaitį Lileiką už 1400 rublių, bet kad šis su savo neišeidamas prašė dar pridėti, tai vyrai į jo vietą pasamdė burlioką už 2400 (!) rublių. 3. Kada pats tarpinikas ragino kunigui ben po 50 rublių ant metų sudėti už mokyklos lankymą, tai vyrai didį ergelį pakėlė, šaukdami: ne, neduosme. Lyg tarytum jiems, katalikams, tikėjimo suvis nereikia. 4. Vaikus kemša į tą mokyklą, kaip į balą, daugumas tėvų ant lietuviškos knygos ir nemokina, sakydami: kliasoj išmoks. Ant visų pusių gudrus, tik ne apšvietos dalykuose.

Vaižgiryje, Ras. p. Ir čia vyrų klausė, bene sutiktų kunigui 50 rublių algos už mokyklos lankymą duoti, vyrai ir čia teipat atsisakė. Tuotarpu Vaižgirieo učitelius jau ir pats sako, juog tie 50 rublių pas žmonius nepasiliks, neteks kunigui, tai teks popui o juogei popui į Vaižgirį, butų pertoli atvažiuoti, tai tie 50 rub. pačiam učiteliui kliutų, kad tik butų nors 2—3 ruskiukai, kuriems jis pravoslavišką religiją išguldinėtų. *Garšvilas.*

Kalnujuose, Ras. p. teipat nori mokyklą atidengti, tik namams pastatyti žemės negauna. Vyrai syki jau priešinos, bet aš jiems patarčiau, kad kitąsyk užkalbinti drįstų pareikalauti, kad rengiamoj mokykloj ir žemaitiško rašto ant žemaitiškų knygų mokintų.

Pavandenyj, Telšių pav. Cerkvinėj mokykloj vaikų daug, kunigas nevaikščioja, o popas tankiai atvažiuodamas kalbina vaikus poterių lietuviškai, sakos tokiu budu labiaus katalikus priviliosias, o tuotarpu mūsų kunigai nekuriuose vietose verčia lietuvius lenkiškai melstis, gal ir nemislydami, juog tokiu budu savo aveles nepatraukia, bet baido iš savo avinyčios.

Raseiniuose cerkvinėj mergaičių mokykloj vaikščiojo 2 ar 3 mergaites katalikės iš miesto, kurių tėvai namie lenkiškai šneka, tėvai žemaičiai nėvienas toks pusgalvis neišsirado. *R. M.*

Kaišedaruose, Vil. rėd. yra mokykla dėl vaikų, kurių tėvai ant geležinkelio tarnauja. Juogei už mokslą nieko

neriekia mokėti, tai vaikų čia pilnai, daug yra ir katalikų, bet nelaimingi tie mažutėliai: kunigas tik 2—3 sykius ant metų teatvažiuoja iš Žaslių, o popas kasnedelį, — tai vaikai, kaip ėriukai, eina ant popo lekcijų. Reikėtų tuos mažutėlius gelbėti patiems tėvams. Verčiau be jokio mokslo, kaip toks mokslas.

Iš Raseinių. Jau ant tikro gavome girdėti, kad buvusio kunigų Dominikonų klioštoriaus murai tapo galutinai Bažnyčiai pagražinti. Erti klioštoriaus murai, kur pačių zokaninkų budavo iki 50, per ilgus metus netaisomi, labai apgriuvo: jiems pataisyti neužteks ir kelioliko tukstarčių. Reikės 25,000 r. Sako, visi Vyskupijos kunigai dėse ant tų murų pataisymo, nes tenai žada buti prieglauda seniems ir ligotiems kunigams; neturintiems iš ko pramisti.

Vienu žodžiu ašvis Raseiniai: jau dabar baigia apmuryti kapus, bažnyčioje užia nauji su meliais balsais vargonai. Sako dar ir bažnyčios vidus bus atgražintas, ir bokštai aukštyti pavaryti. Ant to viso skaitiko neskundžia neturtingi žemaičiai, bet kuometgi ant galo paliaus anuos su lenkiškumu varginti. *Raseinių Magdė.*

Iš Veveržėnų. Kas metų aplanko mus brangūs svečiai, vadinami „vingrais“. Vieni eidami lankyti Lietuvą imas, kromą su paveikslais, kiti su vaistais keliauja, žmones gydydami. Ir vieni ir antri mūsų lankytojai yra vagis, apgavikai ir girtuokliai; reikėtų jiems kailį išperti ir pro duris išmesti, bet mūsų žmonelės to nedaro. Sulaukus tokį brangų svečią, meilei priima, skanę vakarienė išverda, minkštai pernakvodina ir skaito jo aplankymą už Dievo palaiminimą, nežinau ar visur teip daro. — Kas tai per paukštis „vingras?“ Sakiau jau — vagis ir apgavikas. Kodėl jie žiemą vaikščioja? Mat' dėlko, per vasarą žemės darbais užsiėma, o kaip žiemą nėra ko daryti ima savo kukštarinę ir lazdele su kirveliu (ženklas kokios ten vyresnybės), ir keliauja į Lietuvą, pešti vilningų avelių. Ką tu misliji, žmogau, ar jis gal tavę pagelbėti, nieko nesuprasdamas apie tavo ligą ir vaistų (žolių) neturėdamas gerų, negut iš arklamėslio

sutrintus. Tu lengvai tiki jo melagingiems žodžiams. Jis dėlto eina, kad sau duoną uždirbti, o ne tave pagelbėti. Tu ir tada tikėtumi, kad vengras pasakytu „išgysi, jei pabučiuosi mano lazdelę arba kelmą šunų apdarytą“ ir tą visą padarytumi su didžiausiu tikėjimu. Dėlko jie ne eina pas žmones mokytus? Dėlto, kad žino tenai nieko nepeš. Vengrai geb vartoti į vietą vaistų šv. daigtus žmonems patraukti, kaip tai: su rožančiu patrinio medalikę pritverk šv. žolinais smilkyk ir tt. Dieve brangus! koks tas vengras „nobažnas“ nevartoja žolynų, bet su šv. daiktu gydo žmonelius. Dieve duok jam Dangaus karalystę? Girdėjau nevieną bobutę teip sakant. Vengras viską tai daro, kad išniekinti šv. daiktus, o mūsų žmonelės vis tai priskaito už geriausią ir švenčiausią gydymą. Netikėkit tiems melagems, jei norit nustotą sveikatą sugražinti, eikit pas tikrus gydytojus, kurie ligą gerai išmano, ir gerus vaistus duoda. Nuo šio laiko tikuosi, kad nėvienas žemaitis ir aukštaitis nesiduos save nuopešti jiems, bet paims tokiam apgavikui vėzdą.

Veviržiniškei jieškokyt savo pinigų už „magaziną“! Ko snaudžiat? ar tad pradėsyt, kad laiko nebebus?

Girdėjau Veviržinų mokyklos mokytojas noris padidinti „biblioteką arba knygyną. Vyr'ai ant susirinkimo nepriimkyt jo prašymo, nieko jums nepadarys. —

Skardenkaktis.

Korespondentas labai gerai daro atkreipdamas visuomenės atydą, juog neprivalome savo sunkiai uždirbtus gražius sukišti svetimtaučiams, pagaliaus dar apgavikams — vengrams. Dar geresnė roda — tegul iš pačių lietuvių atsiranda visai, kurie nešiodami po žmones šv. paveikslus ir šiaip jau mažmožius (ne gydyklas) uždirbtų gražų skatiką. Keliaujanti kromininkai visur yra, jie iš dalies reikalingi. Amerikoje yra nemaž, ir lietuvių, ką teip uždarbiauja. Idant Lietuvoje atsirastų vengrų ir kitų uždarbiaujančių konkurentai lietuviai, išmintingi tautiečiai privalo platinti nuomonę, juog prieš tėvynės meilę nusideda tie, ką savo pinigus perveda vengrams-kromininkams,

maskoliams-kailių dirbikams, lenkams-Varšavos didelių krautuvų savininkams žydams ir t. t. vienu žodžiu vargina šalį, nelietuvius pralobindami.

Red.

14. **Švenčionis.** Šimet prisijėjo man buti nekuriuose Lietuvos šalyse, bet niekur nepadarė atlankymas tokio liūdno įspūdžio, kaip Švenčionyse. Labiausiai mano atyda buvo atkreipta ant bažnyčios, kame daugiausiai išsireiškia doriška gyvenimo pusė, ir ant vietinės administracijos, kuri privalo rūpintis apie žmonių gerovę. Niekur negavau nieko linksmo patirti.

Nors parapija visa grynai lietuviška, išimant tiktai patį miestą, bet nežinia dėlko papildamoja dievmeldystė laikoma lenkiškoje kalboje. Pamokslai pirmiausiai sakomi lenkiškai kelioms dešimtims miesčionių, o paskui, jeigu kunigas panori, tai sako pamokslą lietuviškai kelioms tukstančioms žmonių. Lietuviams pasilieka tiktai ražančius ir teip šventos giesmės ir tai tik dėlto, kad lenkiškai nėra kam giedoti. Užtat, ir žmonės toli nevysi moka skaityti ir apie tikėjimą turi menką supratimą. Tiek tegavau patirti apie dvasiškus švenčioniškių lietuvių reikalus.

Ne linksmesnes žinias gavau apie vietinę administraciją. Vietiniai veikėjai elgiasi negeriausiai už savo sanbrolius — kitų Lietuvos kraštų veikėjus, o gal dar net ir blogiausiai. Du iš jų apturėjo užmokesnį, nors nepilną, už savo gerus darbus: vienas tapo nuo vietos prašalintas, o antras tupi Vilniuje kalėjime. Istorija šių dviejų veikėjų — istorija visų beveik Lietuvos činauninkų, ir tos dėlei priežasties negaliu apie ją užtylėti. Tarpininkas 2 skyriaus, Raiko, kaip ir visi kiti, ėmė sau kyšius, pasirašydavo ant popierių ir ... buvo viskas gerai. Bet nieko nėra ilgai tveriančio šioje pasaulėje. Šią teisybę turėjo Raiko pilnai patirti.

Buvo vaito rinkimai, rodos Kobylninko valsčiuje. Senasis vaitas, norėdamas dar daugiau pasiurbti žmonių kraujo, bet neturėdamas vilties ant valsčionių, kuriems, tur but', gerai įkypo (įkirėjo), šaukėsi tarpininko, pagalbos iškisęs jam, kaip pasakojo man kiti činauninkai, apie porą

šimtu rublių, ar daugiau. Tarpininkas prižadėjo savo pagelbą. Atėjo laikas rinkimų. Pribuvęs ant sueigos tarpininkas visokiais budais įkalbinėjo žmones palikti tą patį vaitą, bet šie vienu balsu šaukė „nenorim“! ir gana. Ką jis nedarė — viskas ant nieko. Tarpininkas visai nesitikėjo tokio pasipriešinimo ir butinai norėjo jį sulaužyt', bet žmonės, matydami tokį begėdišką mindžiojimą savo tiesų, pradėjo judėti, nekantrauti. Kame apsireiškė tas judėjimas, tikrai nežinau, bet tarpininkui prisiėjo ganstriukai: Jis turėjo pabėgti nuo įmirtusių žmonių pro langą ir nutvėręs greitai arklius, tuojaus išdumė. Paskui valsčionių buvo paduotas prašymas gubernatoriui su skundu ant neteisingo tarpininko Raiko pasielgimo. Ištyrimui šios bylos atsiųstas buvo ypatus uredninkas, ką jis pranėšė gubernatoriui — nežinau, bet tuojaus duotas buvo tarpininkui Raiko paleidimas ant 4 mėnesių (maskolių mandagus būdas atstatymo nuo tarnystės). Bet šiuomi dar neužsibaigė viskas. Čė tiktai pilnai pasirodė, ką moka maskolių činovnikas. Pirmą gerai geręs, Raiko pradėjo beveik visą laiką girtuokliauti. Apygirtis paglostė per snukį tarpininkų suvažiavimo pirmsėdį — pavieto marčalgą, akyveizdoje kitų veikėjų, naktį išlaužė popo ir pirmsėdžio suvažiavimo taikos sudžių tvorą, ant vakzolo sudrožė per snukį žandarui už tai, kad ansai sustatęs buvo ant Raiko protokolą už blogą pasielgimą trukyje.

Kuo užsibaigs ši istorija tikrai nežinau, bet rodos, nieku, nės, kaip girdėjau, jau gavęs Raiko vietą Peterburge Ministerijoje. Antras veikėjas buchhalter'is vietinės „Kaznačėistvo's Orlov'as. Nors jis nėturėjo tokių artymų susinešimų su žmonėmis, bet nemažai skundėsi, kad jis apgavinėjas žmones. Vienam neturtingam ukininkui, nešiam mokesčius kelių sodžių, nusuko 40 su viršum rublių. Reikalaudamas pinigų girtuokliavimui, pradėjo graboti slapta iš kitų kasų, su kuriomis turėjo „Kaznačėistvo“ susinešimus. Viena puikią dieną išpardavęs visus savo svarbesniusius daiktus ir palikęs pačią ir vaikus be skatiko ir duonos kąsnelio, norėjo išbėgti į užrubežį, bet porą nedelių vėliaus buvo sugautas. Sudo dar nebuvo.

Žinoma, kad žmones po valdžia tokių globėjų negali būti laimingais, negali šviesties ir pagerint savo buvį. Jug ne veltui sako priežodys „Qualis rex, talis grex“. Nuo viso šito blogo vienas tiktai tēr' vaistas: platinti tarp žmonių kuo daugiausiai naudingų knygų ir raštų.

Braškutis.

Daugėliškis. (Šven. pav.) Prie svarbesniųjų ydų Daugėliškio lietuvių gyvenimo reikia prisikaityti, vis labiaus besiplatinančiąją emigraciją į Siberiją. Vien per 1900 m. išvažiavo į Siberiją apie 30 šeimynų. Svarbiausia priežastis-sunkus gyvenimas Lietuvoje. Žmonių vis dauginasi, žemė nuo dalinimo vis mažinasi, na ir eina lietuviai vargo varomi jieškoti geresnio gyvenimo. Oi lietuveliai, balandeliai, kadangi, kadangi susiprasitė, kad nė žemelė kalta mūsų varguose o budas jos išdirbimo. Gana mums bus tos žemės, ką protėviai mums paliko. Plačiau apie emigraciją bus atskiras straipsnys.

Braškutis.

Tverečius. Pernai rudenį Tverečiniai pradėjo muryti puikią naują bažnyčią. Daleidimas gauta ir pradėta medegą ruošti dar prie mirusiojo klebono a. a. J. Kušleikos. Daugel rupesčio reikia padėti dabartiniam klebonui A. Slabšinskiui (Šlabšys), kolei bus bažnyčia užbaigta. Pagal gražumą Tverečiaus bažnyčia prigulės prie puikiausiųjų Lietuvos bažnyčių. Vienų kryžių ant bokštų ir bokštelių aplink visą bažnyčią bus apie 70.

Lietuviai gi Tverečiniai visai silpni, vien tik iš vardo. Jokių lietuviškų knygų raštų neskaity, nors nemažai atsiranda, kurie nori skaityt, bet negali niekur gaut. Labai gerai padarytų T. S. Redakcija, kad suteiktų iš pradžios nors už dyką Tverečiniams lietuviams keliolika ekz. savo laikraščio. Paskui, kada susipras lietuviams esą, galės patįs įgyti. Be laikraščių ir knygų dar Dievas žino iki kolei gulės tautiškame miege.

Braškutis.

Krekenavoje, Pan. p. 22. liepos mėn. Didele sensaciją padarė čia suturėjimas Vadaktėlių Filijalistų Naujamiesčio par. kunigo Juozapo Tumo, kursai tą dieną buvo iš pačto siuntinėli išsiėmęs. Policijai siuntinį

atplėšus, pasirodė viena, šimet Prūsiose išspausta lietuviška knygelė. vertimas rūsiskų „Krylowo Pasakų“. Knygelė visiškai nekalto turinio; gal dėl to ir siuntėjas išdrįso parašyti pilną savo pavardę: „Nuo Vėviršėnų kamendoriaus kun. Pranciško Turauskio“. Bene per drąsiai? Policija tuojaus nuskrido pas kun. Tumą; o kad pristavas neturėjo tiesos krėsti, tai nulėkė atsivežti iš Naujamiesčio kun. Džiakono, vis kun. Tumo nepaleisdami ir su savimi vežiodamies. Vis tai tęsės lyg pirmai nakties. Peržiūrėta visos knypalaikės ir nieko peiktino neatrasta. Sako, labai jieškoję „darbininkiškujų“ knygelių. Sako, buk liepta buvę, jei nors viena tokia atsiras, tuojaus raštavoti. Kadangi nė tokių nė kitokių neatsiradę, tai kun. Tumas liuosas. Byla pavaryta toliaus. Siuntinėlis Krekenavoje suturėtas Rietavui liepian, kurs stačiai parašė, kuomet ir ką kun. Turauskis išsiuntė. Matyt, jį seka, o Rietavo paėto načalnikas rūpestingai policijai patarnauja. Reikia neįtikėti tokiems.

Iš visur.

1. Nė 175 laikrasčio „Birž. Viedomosti“ skaitome, kaip šįmetą Tifliso mieste sudas prasudijo du sudži štriupos užmokėti už tai, juog besūdydama drįso lojoti ir darkyti sudan patrauktus žmones. O mūsų sudžios? Pats girdėjau, kaip Rietavo ir Raseinių sudžios („mirovyje“) bjauriausiai žodžiais keikia kaltinikų. Reikėtų tokius geradėjus į sudą patraukti, — Žinotų jie, juog žemaičio negalima visad paniekinti.

2. Tam pačiam laikraštyj teipat Nė 175 šių metų skaitome, juog Priamuro gubernijoj Chorolio valsčiaus vyrus popai prikalbinėjo, kad cerkviną škalą įtaisytų, bet vyrai, nors ir pravoslavai, savo popų nepaklausė. Už tai begalo perpykęs Chorolis cerkvės popas S. pasišaukęs storastą išdirbo ir išdarkė bjauriausiai žodžiais. Tasai storasta nemulkis buvęs: padavė popą į sudą, o „miravasis“ sudžia ant 2 nedielių popą įkišo į kalėjimą.

Staravieras.

Amerikoje dabar dideli straikai. Visi kietų anglių darbininkai (suvirš pora šimtų tukstančių vyrų) tarp kurių yra ir pora dešimtų tukstančių lietuvių, sutarė pirm kelių mėnesių neiti į darbą, kol anglekasyklų valdytojai nenepripažis anglekasių susivienijimo „United Mine Workers“. Jei anglekasių susivienijimas privers didžturčius nusileisti, tai darbininkų negalėtų pavaryti iš darbo kompanijos perdėtiniai, be žinios susivienijimo. Tokiu budu darbininkai įgytų dideles privilegijas; bet kompanijos nenori pasiduoti darbininkams ir sako jos galėsiant laukti sustabdžiusios fabrikus, kolei badas darbininkus neprivers ateiti pas jas prašytis į darbą. Kelis mėnesius angliakasiai nė viens ne'jo į darbą ir ramiai laukė kompanijų nusi-leisiant prie jų reikalavimų. Šios paskutinės prikaltbėjo keliose vietose dalį darbininkų eiti dirbtų. Straikieriai tai matydami iš karto gražumu kalbino tokius savo draugus, „scabs'ais“ vadinamus neardyti padarytos vienybės, o kad „scabs'ai“ vis eidavo dirbtų, pradėjo juos mušti. Pagal Amerikos tiesas nevalia žmogaus varu sulaikyti nuo darbo, taigi kompanijos pasinaudoja visada, jei kur darbininkui įerzinti padaro didesnį sumišimą.

Ir dabar straikierams pradėjus mušti „scab'sus“ kompanijos pareikalavo, kad policija anuos apgintų nuo maištininkų. Daugelyje vietų policijai reikėjo susimušti su straikieriais, didžiausias bet peštynes pakėlė Shenandoah'io straikieriai (daugiausiai lietuviai). Štai kaip aprašo tą jų karę su policija laikraštis „Žvaigždė“ išeinąs Brooklyne.

„Shenandoahrije 30 d. Liepos kilo maištas. Vietinė policija žmonių negali suvaldyti. Laike maišto vienas Shenandoah'io kupčius pasiliko mirtinai sužeistas. Tris policmonai ir apie 20 straikierių sužeisti. Iš tų, daktarai sako, mažiausiai 2 ar 3 turėsią mirti. Gubernatorius atsiuntė į Shenandoahrij miliciją. Maištas kilo ve iš ko: Sheriffo¹⁾ pagalbininkas Thomas Beddall vedė du scabsu dirbti. Scabsai buvo apsilikę kasdieniniais rubais, ale vienas turėjo po pažaste pundelį. Mainierių sargyba

1) Sheril'as Amerikoje yra tai pavieto ir spraunik'as (načelnikas).

ištraukė tą pundelį ir pradėjo scabsą mušti. Thomas Beddall šovė į straikierius ir du iš jų sužeidė į kojas. Žmonės iš visų pusių pradėjo rinktis ir pagelbininkas sheriffo su savo scabsais turėjo bėgti ir pasislėpė vienam name. Apie namą susirinko į 4000 žmonių, norėdami isiveržti į vidų. Thomas Beddall'o brolis, Joseph Beddall, Shenandoahriū kupčius, dagirdęs apie tai, norėjo dasigauti pas brolių, matyt, kad norėjo nunešti jam revolverį. Straikieriai vienok jį parmušė ant žemės ir ėmė mušt lazdomis ir bilėmis.¹⁾ Sako, Joseph Bedall mirsiąs. Kad pasislėpusius du scabsu ir sheriffo pagelbininką išgelbėti, kompanija atsiuntė trukį, bet mainierriai juos į trukį neleido. Suėjo visa Shenandoahrio policija. Straikieriai kibo prie policijos. Policija tada pradėjo šaudyti. Apie 20 straikierių tapo sužeistais. Kada žmonės puolėsi prie policijos, tie turėjo bėgti. In bėgančius policmonus darbininkai šaudė; katruos pagavo, mušė. Sužeisti sekanti policmonai: Šefas Fry sužeistas lengvai į ranką; Jekopski į kaklą ir į galvą, gal mirs; policmonas Lauraitis sužeistas keliose vietose, išgyti negalės. Pravardės straikierių, kurie likos sužeistais, iki šiol nėra žinomos. Daktarai Shenandoahrio sako, kad ne 20, bet apie 30 straikierių likę sužeistais, nes jie tiek žaizdų apžiūrėję. Vieni iš tų sužeisti nuo kulku, kitų nulaužti šonkauliai, rankos, kiti tik apkulti.

Prasidėjus maištui, sheriffas siuntė pas Penasylvanijos valstijos gubernatorių telegramą, kad atsiųstu miliciją. Gubernatorius, vėliaus išsiuntė apie 1900 kareivių su kanuolėmis (armotoms). Atėjus į Shenandoah vaiskui straikieriai apsieina ramiai.“

Darbininkų Susivienijimo (unijos) prezidentus p. Mitchel ragina straikierius, idant anie liautūsi maištus kėlę, kitaip jie pralošia straiką. Anglai (yankeesai), kurie nelabai apkenčia svetimtaučius (foreignerius), pakėlė dabar riksmą, juog lietuviai ir slavai darbininkai esą maištininkai ir juog tokius nereikėtų į Ameriką įleisti.

1) bilė — geležine buožė, kokias Amerikos lietuviai nešioja kišeniuose ir kuriomis tankiai viens kitam galvas skaldo.

Viršminėtos „Žvaigždės“ korespondentas, pagarsinęs žinias apie įvykusias Shenandoah'io mieste muštynes rašo:

„Kam bus nebus, strukiui vis bus. Kas pasiliks kaltu nepasiliks, o „foreigneriai“ (svetimtaučiai) jau kalti. Teip garsina angliškos gazetos; sako: maištą sukėlė foreigneriai. Iš 20 sunkiai peršautų, girdi, visi esą svetimtaučiai. O koki ten Shenandoah'rije svetimtaučiai? Daugiausiai yra lietuvninkų; tai lietuvninkai! Iš dalies tas ir teisybė. Džerijos (dalis Shenandoah'io) lietuviai smarkavo tą vakarą baisiai. Ką besakyti, kad ir moters ir vaikai dideliems neapsileido. Lietuviškas kraujas liejosi iš abiejų pusių. Ponas Lauraitis, policmonas, jug yra lietuvninku. Ejo, kad daryti tvarką, nes ant to prisiekęs, o čia, matai, broliai brolių mirtinai sužeidė.

Ar geras tas yra pasielgimas — mušti scabsus? Ar tas atneš straikieriams ką gero? Aš, o su manimi ir visi išmintingi žmonės pasakys, kad ne. Prezidentas Mitchellis jug ir prakalbose ir per raštą prašo mainierių, kad tik nekeltų sumišimų. Tą pat daro ir kiti unijos viršininkai. Kodėl darbininkai neklauso savo vadovų? Vyrai, kodėl nenorite suprasti, kad kompanijos tik laukia tokių sumišimų, kaip kad dabar Shenandoah'rije buvo. Jie iš to naudojasi. Užtraukė kareivius, ant kurių užlaikymo jūs patys turėsite sudėti. Kompanijoms geriau, nereikia tiek laikyti sargybos ir visokių deputatų. Skabsai tada be baimės galės eiti į darbą. Kompanijos to tik nori. Supraskite savo nenaudą ir pasirupinkite, kad kareivių nė koja ilgiau Shenandoah'rije nepastovėtų. Tą dasieksite ramiai užlaikydami.

Patys unijos viršininkai kaltina darbininkus, kad neišmintingai pasielgė. Labjausiai kaltina lietuvninkus. Vienok pagal unijos urėdininkų nuomonę kalčiausias yra sheriffo pagelbinikas ir jo deputatai, kad pradėjo šaudyti. Jie galėję da apmalšinti straikierius ir be to; tai viena, o antra, sako Mitchellis ir unijos perdėtiniai, Shenandoah'rije nebuvo teip blogai, kaip laikraščiai pagarsino. Iš mažo ko kompanijos pasinaudojo ir užtraukė kareivius; o dabar stengsis pradėt nors nekuriuose kasyklose dirbti.“

Martinika.

Tokį turi vardą viena Mažųjų Antilų arkipelago sala, kurią šįmet baisi nelaimė patiko.

Ant Martinikos yr nuo dviejų šimtų metų išgesęs vulkanas vardu Pelée. Jis atgijo nesenei, ir ten kur pirm kelių mėnesių margavo nuo miestų, kaimų, miškų ir sodų, šiandien juoduoja tik suskretus masa, (vadinama lava) kuri prasimušė iš vulkano ir užliejo kone visą sąlą.

Ypač nukentėjo miestas St.-Pierre (skaityk: Senpijėr) kurs gulėjo vulkano pakalnėj', o kurio dabar, gali sakyti, nė ženklo neliko; bažnyčių bokštai, rūmai, bakuzės, žmonės, gyvuliai, augalai, viskas dingo po verdančia upe, plaukiančia iš liepsnojančios vulkano koserės.

St.-Pierre (šv. Petro miestas) turėjo apie 40 000 gyventojų, kurie linksmai sau gyveno, varydami gerą pelną iš prekystės. Snaudžiančio vulkano nieks nebijojo; eidavo jo pažiūrėti, juo gėrėdavosi, kaip viena iš akyriausių aplink vietų; nieks nelaukė, kad vulkanas atgytų. Vienu tarpu snaudžiantis milžinas ėmė judėti; iš jo koserės pasirodė dumų ir garo debesiai, o ežerėlis šalia staiga išnyko. Gyventojai pabūgo, ale nežinojo, nė ką daryti, nékaip nuo nelaimės apsisaugoti; tikėjosi, ant galo, turėsią gana laiko pabėgti, jei vulkanas imtų iš tikrųjų siusti. Taip buvo iki 8-tai dienai Gegužio. Tą dien, apie 8-tą val. iš ryto šv. Petro gyventojai išgirdo didį bildėjimą; vulkanas ėmė baisiai rūkti, o ugnia degantįs akmens ir liepsnojanči, prasimušusi iš vidurių upė pasileido su neapsakomu greitumu žemyn, ant miesto, ir... po kelių minutų miestas išnyko, tarytum, jo bute nebuvo.

Tas pat patiko ir laivus, stovinčius uoste šalia miesto; akiesmirksnyj' jie pasijuto liepsnose, ir tik dviem ar trims iš jų, kurie buvo šiek-tiek toliaus mariose, nusisekė pabėgti nuo vejančių juos liepsnojančių srovių. Vienas prancuziškąs laivas išgelbėjo dar apie 30 baisiai apdegusių žmonių; kiti gi visi, apie 40 000 rado baisią mirtį liepsnose ir verdančios' masos upėj'.

Tarp kitų žuvo ir sąlos gubernatorius, p. Mouttet, su pačia, kurie buvo atvažiavę iš vakaro į St.-Pierre'o miestą suraminti baimės apimtas jo gyventojus. Dingo

teipgi aplinkiniai kaimai ir miesteliai, kuriuos pasiekė įsiutęs vulkanas, naikindamas viską, ką tik ant kelio patiko.

20 Gegužio prasimušė vulkanas antrą syk, aršiaus dar kaip pirma, ir dabiagė naikinimo darbą. Žmonių pražuvo iš viso apie 50 000. Kiti, ką gyvena kitoj' salos pusėj', toli nuo vulkano, kone miršta iš baimės. Kaip tik išgirs vulkano užimą, pamatys dūmus, kurie daėina iki ten, bėga lauk iš namų puola ant kelių, ir graižindami rankas šaukias į dangų susimylėti. Daugelis bėga prie marių, ir maldauja vaitodami, imti juos ant laivų ir vežti kur - nors, kad tik toliaus būtų (nuo tos baisios salos.

Prie to viso vargo prisidėjo dar badas, ir prancuzų valdžia, (sala priguli Prancuzijai) pasirengus, sako, perkelti visus gyventojus ant kitų aplinkinių salų. Nelaimingi St. Pierre'o gyventojai rado sąjausmą visam sviete, ir aukos likusiems gyvais pavargėliams plaukia iš visų pusių, nuo ciecorių, karalių, ponų ir prasčiokų, teip visus sujūdino baisi, nepaprasta nelaimė!

Turim vienok pridėti, juog šis baisus atsitikimas tai Dievo rykštė, kokią nelaimingi St. Pierre'o gyventojai užsipelnė.

Gamta turi savo tiesas, kurios apsireiškia kaip paprastam, kasdieniniam žmonių, gyvulių, augalų gyvenime, teip ir staigiuose, netikėtuose atsitikimuose; tie netikėti, nešanti nelaimę atsitikimai rodytųsi mums tankiai kokiui tai „aklos gamtos“ čvieryjimuis, jei nežinotame, juog Dievas kurs davė gamtai tiesas, nieko nedaro bo siekio; mus silpnas protelis tankiai negali to siekio ižiūrėti, o betgi jis yr kaip paprastuose, kasdieniniuose atsitikimuose, teip ir staigiose, netikėtose nelaimėse, ir Dievo Apveizdos ranka apsireiškia visur visame. Ji apsireiškė ir išnaikinime miesto St. Pierre'o, kuris dėl savo nelabumo buvo įgijęs, net vardą naujos Sodomos, ir žuvo kaip senovėj' Sodoma su Gomora.

Begėdiškumas, bedieviškumas ir atsidavimas gyvuliškiems gašlumams St. Pierr'o gyventojų buvo teip pragarsėjęs aplinkinėse šalyse, juog išgirdus apie jo pražuvimą, visiems, veržėsi iš krūtinės šauksmas, juog ugnis iš

dangaus prarijusi Sodoma! Ir teisybė ant Martinikos nekaip gyventa. ką galima spręsti jau iš to, kad pražuvusiam St. Pierre dešimta tik dalis gyvenančių moterystės stonė buvo tikrai surišti moterystės sakramentu. Kiti gyveno visai kaip stambeldžiai, ir ištvirkimas neturėjo rubežių.

2 jau dieną Gegužio (į nedėlią prieš nelaimę) vulkanas jau ėmė grasintis apiberdamas pelenais visą miestą. Gyventojai vienok nieko nepaisydami, užė, linksminosi, juokus sau darė iš Dievo ir tikėjimo, dar aršiaus, kaip visados, tarsi prieš galą... Rinkimai, mat, pripuolė į tą, laiką; taigi dieną ir naktį geria, dainuoja, šoka, eina procesijomis per gatves pamėgdžiodami ir išjuokdami bažnytines apeigas, o pliovonėms prieš Dievą, Bažnyčią nér galo. Jau vulkanas ima bildėti, jau dūmų debesiai apgula dangų, jau pelenai, kaip lytus, krinta nuolat ant miesto, jau liepsna kada nekada plykstelia iš vulkano koserės, žemė dreba, marios aplink ūžią nuo audros, o apjakę žmonės vis dar savo daro, ir katedros prabaščius turi ir dabar dar plėšyti nuo bažnyčios durių popieras su bjauriausiais paveisklais ir begėdiškomis pliovonėmis prieš Dangaus Karalienę! Tik paskutinią dien, dieną sūdo ir bausmės, pasirodė atmaina, kurią šia kaip viens liudininkas aprašo: „Miestelyj’ Morne Rouge (skaityk: Mornruž) netoli nuo dūkstančio vulkano visi gyventojai bėga į bažnyčią. Tie žmonės gyveno vakar dar, kaip stambeldžiai, nežinojo, kas bažnyčia kas sakramentai.

Dabar spaudžiasi visi prie spaviednyčių, vaitodami, gražiai išpažįdami savo nusidėjimus ir maldaudami kunigų išklaudyti. Ale kaip išklaudyti susyk kelis tūkstančius?! Taigi kunigai kalba drauge su susirinkusiais sąžinės skaitlių, gailesties aktus ir duoda paskui visiems sykiu išrišimą. Per šv. Mišias su išstatymu pakyla riksmas ir šiurpuliai perima susirinkusius.

Štai 2000 spaudžiančiųsi bažnyčioj’ žmonių mato susyk išstatytoj’ Hostijoje Išganytoją su atverta, kruvina širdžia, ir visa ta nesenei netikėlių mynia garsiai išpažįsta stebūklą. Išpažintis, suplikacijos, gailesties aktai tęsiasi

be atvangos iki ant galo visi neapleidžia Morne-Rouge, kreipdamiesi į pietus, į kitą salos pusę.

Likusieji dar gyvais zokoninkai skirstosi po aplinkinius, dar neapleistus kaimelius, kur teip-pat, kaip Morne Rouge'e šaukėsi visi nesenei išjuokiamų, purvais drabstomų kunigų, trokšdami dar vien išsispaviedoti, su Dievu susitaikyti. Kas tuom tarpu darėsi pačiam St. Pierre'e, tikrai nežinia. Vienok neabejotina, juog ir ten ne viens išsi-pagiriojo matydamas, juog baisi mirtis ir Dievo sudas nelaukia ištolo; matyt tikrai buvo kaip staiga visas miestas prapuolė liepsnose“

Musų kankintiniai. Sugaudyti ir sukimšti į kalinį kraujagerio Vonseckio lietuviai, sulaukė pagaliaus sudo ištarmės. Vasario mėnesyje tapo patvirtintos caro šitokios baismės:*)

1. Dr. Vaineikis ant 5 metų Rytinės Siberijos.
 2. Baranauckas
 3. Berdrikas
 4. Birbilas
- } po 2 metu.
5. Valentas ant 1 metų.
 6. Paulauckas Feliksas ant 6 mėnesių.
 7. Stud. Janulaitis ant 3 m. į Ryt. Siberiją.
 8. Dr. Janušis ant 2 metų į Maskoliją (apsigyveno Smolenske).
 9. Stud. Mongirdas ant 2 metų į Maskoliją (apsigyveno ant Kaukazo).
 10. Žiupsnys ant 2 metų į Maskoliją (apsirinko Saratavą).
 11. Landsbergas iš Maskvos į mažesnį miestą (apsigyveno Smolenske).
 12. Dr. Šliupas (Rokas) iš Kauno ant 2 metų (apsigyveno Vladivostoke).
 13. E. Jodinskytė iš Švobiškio, pavesta policijos priežiurai ant 1 metų.
 14. Ambrazaitis ant 3 metų į Viatkos gub.
 15. Dr. Sketeris iš Žeimio ant 2 metų į Maskoliją.

*) Surašas paimtas iš „Varpo“ № 3 ir 4, 5 ir 6.

16. VI. Požela, mokintinis aštuonių klasių ant 2 metų (apsigyveno Smolenske).
17. Lukauskis, advokatas iš Šiaulių ant 2 metų.
18. J. Danilavyčia, sūdo sekretorius iš Šiaulių ant 2 metų.
19. Braždžiukė, dantų vaistytoja ant 1 metų (apsigyveno Smolenske).
20. kun. Pranyš Janulaitis iš Troškunų ant 1 metų (apsigyveno Smolenske).
21. kun. Šleivys iš Kulių ant 2 metų (apsigyveno Charkove).
22. kun. Opulskis ant 2 metų (apsigyveno Poltavoje).

„Tėvynės Sargo“ turtas.

Tilžėje, 13. Rugpiučio 1902.

Pas p. Schoenke „T. S.“ redakcijos knygų yra:

Sunandojimas vandenių	1890	iš jų	100	ekz.	kun. Milukas pasi-
Dailidė	230	„	40	„	siuntė į Ameriką.
Volungė	1655	„	350	„	„
Obrusiteliai	1710	„	350	„	„
Vaizdeliai	1740	„	350	„	„
Krylovo pasakų	1740	„	350	„	„
Amerikos lietuvių balsas	2000	„	350	„	„
Blaivininkų knygelė (nesuskaityta)	500	„	„	„	„
Žinyčios № 1	6 egz.	iš jų	2	egz.	pas. į Ameriką.
„ „ 2	89	„	9	„	„
„ „ 3	154	„	25	„	„
„ „ 4—5	264	„	25	„	„

Pas kunigą Kaupą išsiūsta „Žinyčios“ kiekvieno № po 50 egz.
 Tėvynės Sargo: 1897 m. yra 60 kompletų, iš jų į Amer. pas. 20
 1900 „ „ 208 „ „ „ „ 38

Kitų visų metų nėra kompletų!

„T. S.“ № 1896 m. nēra.

„ „ „	1897 m. yra	22	egz. kur truksta № 3	
		323	„ „ „ „	1 ir 3
		5	„ „ „ „	1, 3, 4, 6, 7, 10 ir 12
		50	„ „ „ „	1, 3 ir 12
		14	„ „ „ „	1, 2, 7 ir 12
		18	„ „ „ „	1, 3, 5, 6, 7 ir 12
		10	„ „ „ „	1, 3, 7, 10 ir 12
		82	„ „ „ „	1, 2, 7 ir 12
		122	„ „ „ „	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 12
		43	„ „ „ „	1, 3, 7, 10 ir 12

1898 m.	38	„ „ „ „	1, 2, 3 ir 10
	312	„ „ „ „	1, 2 ir 3
	8	„ „ „ „	1 ir 2
	7	„ „ „ „	1, 2, 3, 7 ir 8
	4	„ „ „ „	1, 2, 3 ir 8
	30	„ „ „ „	1, 2, 3, 7, 8 ir 9

1899 m.	92	„ „ „ „	1, 2, 4 ir 6
	15	„ „ „ „	1, 2 ir 4
	5	„ „ „ „	1
	8	„ „ „ „	1 ir 2
	6	„ „ „ „	1, 2, 3, 4, 6 ir 11
	196	„ „ „ „	1, 2, 3, 4 ir 6
	86	„ „ „ „	1, 2, 3, 4, 5, 6 ir 11
	202	„ „ „ „	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11

atlieka dar N 9, 410 egz., N 10, 64 egz., ir N 12, 50 egz.

1900 m. yra 107 egz. kur truksta № 8

	50	„ „ „ „	4, 5 ir 8
	45	„ „ „ „	4, 5, 6, 7 ir 8
	112	„ „ „ „	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ir 8
	8	„ „ „ „	1, 4, 5, 6, 7 ir 8

atlieka dar N 9, 35 egz., N 10, 50 egz., N 11, 50 egz.,
N 12, 456 egz.

1901 m. kompletu nēra:

11 egz., kur truksta № 1

7 „ „ „ „ 1, 2 ir 3

atlieka N 4-5, 50 egz., N 6-10, 445 egz. ir 11-12, 788 egz.

Kaip matoma, buvo padaryta didelė klaida nesirupinant užlaikyti paskirtą skaitlių egz. kompletams sudaryti. Rasi dar duosis su visų Sargiečių pagelba pataisyti tą klaidą.

1) 1897 m. lengvai galima būtų padaryti dar 22 egz. kompletų (yra 60), jei bus sujieškota ir Tilžėn pristatita N 3 tų metų 22 egz.

2) 1898 metų lengvai bus sudaryti tiek kompletų, kiek rasis 1, 2 ir 3 egz.

3) 1899 sudarysime teip-pat dar daug kompletų, vien 1, 2, 4 ir 6 N egz., kiek galima, sujieškoję.

4) 1900 metų per šimtą kompletų galima sudaryti pridėjus vien 8 N.

5) 1901 metų teipgi nesunku bus surasti kompletus.

Sargiečiai, kurie tiek kašto ir vargo padėjo per kelis metus, leizdami į svieta „T. Sarga“ teiksis pasirupinti, kad jų kruvino triuso paminklas nepragaištų. Juk ateis laikas, kad reikalauta bus „T. Sargo“ į kokius knygynus ir dideles prekes bus siulyta. Rusijoje Sargą sunku laikyti. Kurie turi reikalingus kompletams NN, teiksis iš jų auką padaryti arba ant kitų knygelių apmainyti. Jei pasiseks su sargiečių pagelbą kuodaugiaus kompletų padaryti, tikimės iš jų pardavinio kiek grašių Sargui pelnyti!

Kun. A. Milukas.

Ukiškis.

Spaustininko p. Schoenke's atskaita:

Tilžėje, 13. Rugpjūčio 1902.

1902 kovo 3 Atspaud. 2000 egz. „Tėvynės Sargo“

N. 1—2,5 spaudos lankai po 40,00 100,— Mk.

▲tspaud. priedo prie „Tėv. S.“ N. 1 — 4¹/₄

spaudos lankai po 40,00 170,— „

6 paveikslėliai priede prie „Tėv. S.“ N. 1 29,75 „

Susegimas 2000 egz. „Tėv. S.“ N, 1 — S¹)

spaudos lankai po 3,00 24,— „

Luobeliai²) prie 2000 egz. „Tėv. S.“ N. 1 7,— „

Išviso 330,75 Mk.

1) Susegant nepilnus popieros lankus skaito už pilnus.

2) Viršutinė popiera aplenkta laikraščio numeriams.

		Transport 330,75 Mk.
Balandžio 23	Atspaud. 2000 egz. „Tėv. S.“ N. 2 ir	
3	— 2,25 spaudos lankiai po 40,00	90,00 „
	Priedas prie tų NN. — 3,25 lanko po 40,00	130,— „
	Susegimas jų — 7 lankai po 3,00	21,— „
	Luobeliai prie jų	7,— „
	Atspaudinimas 500 egz. „Žinyčios“ NN. 4 ir	
5	— 8,25 lankai po 42,00	346,50 „
	Sustatymas gaidų prie tų NN.	12,— „
	Susegimas jų 9 lankai	12,— „
	Luobeliai	12,— „
Gegužio 15	Atspaudinimas 2000 „Vaizdelių“ 3,75	
	spaudos lankai po 40,00	150,— „
	Luobeliai prie jų	40,— „
	Susegimas jų	20,— „
Birželio 7	Atspaudin. 1000 egz. Vilniaus vyskupo	
	gromatų	7,50 „
Birželio 17	Atspaudinimas 2000 egz. „Tėvynės S.“	
	NN. 4 ir 5 — 3,5 lankų po 40,00	140,— „
	Priedas prie tų NN — 2 ¹ / ₈ lankų	85,— „
	Luobeliai	7,— „
	Susegimas 7 lankų po 3,00	21,— „
Birželio 23	Atspaudin. 2000 egz. Krylovo pasakų	
	10 lankų po 40,00	400,— „
	Luobeliai	40,— „
	Susegimas	50,— „
Liepos 26	Atspaudinimas 2000 egz. „T. S.“ N 6	
	— 2 lankai po 40,00	80,— „
	Priedas prie to N. — 1,5 lanko	60,— „
	Luobeliai	7,— „
	Susegimas to N. — 4 lankai po 3,00	12,— „
		Iš viso 2083,75 „
	Liko nuo 1901 metų	78 Mk.
	Užmokėta 2 Kovo 1902 m.	100 „
	„ 22 Baland. „	300 „
	„ per kun. A. Miluką	
	13 Rugpjūčio 1902 m.	400 „
		Iš viso 978 „

Lieka skolos spaustuvei	1205,75 Mk.
14 d. Rugp. Kanauninkas Januskowski pridavė per banką atsiųstų pinigų	1295,50 Mk.
Atimant iš tos sumos skolą	1205,75
„ teipgi procentą už 4 mėnesius pavėlintą užmokėti skolą	25,00 Mk.
atimant iš viso	1230,75 Mk.
Lieka kreditas II pusmečiui	64,75 Mk.

J. Lapino atskaita 13 d. Rugpjūčio.

Nuo „Tėv. S.“ skaitytojų prenumeratos	50,50 Mk.
„ „Žinyčios“ „ „ „	22,— „
Už parduotas knygas nuo išdavimo pa-skutinės atskaitos	29,30 „
Išviso	101,80 Mk.
Išmokėta pačtos kaštų	63,20 Mk.
Likusiųjų atiduota kun. A. Milukui	38,60 Mk.

Kun. A. Miluko atskaita:

p. Ukiškis pridavė 10 d. Rugpjūčio š. m.	429,40 Mk.
p. Lapinas atidavė 13 d. „ „ „	38,60 „
Tilžėje parduota knygų už „ „ „	10,00 „
Išviso	478,00 Mk.
Išmokėta: p. Šenkei už spaudą 13 d. Rugp.	400,00 Mk.
Redakcijos kaštų iki 13 d. Rugp.	30,00 „
Ukiškio ir kn. Miluko kaštai nuo 11 iki d. Rugp.	41,00 „
Išviso	471,00 Mk.

Lieka 7 markės.

Kiek yra Amerikoje pas kun. Kaupą pinigų už parduotus „T. S.“ ir „Žinyčios“ NN, bus pagarsinta vėliaus.

Ukiškis ir kun. A. Milukas.

Kaip mato gerbiami „T. S.“ bičiuliai maža tebėra pinigų. Daugybė gi gerų raštų laukia spaudos. Prašyčiau ypač Suvalkų gub. bičiuolius pasiskubinti į pagelbą su grašiais. Suvalkiečiai

iki Spalių mėnesiui galėtų priduoti man grašius pas Bilviečių kleboną. Laukdamas raštų ir grašių ir vardan redakcijos išaugšto dėkavodams už aukas pasilieku su gudone

Kun. A. Milukas.

Apgarsinimas.

„Motinėls“ Kalendoriaus nebus. № 4 ir 5 „Tėvynės Sargo“ buvo pagarsinta Motinėlę išleisiant Kalendorių 1903 metams, kurį T. Sargo skaitytojai gausią už dyką. Nors tas man labai nesmagu, vienok turiu visiems Sargiečiams pranešti, juog to Kalendoriaus ateinantiems metams nebus dar dėl dviejų priežasčių: 1. stokos medžiagos, t. y. raštų ir 2. stokos atspauzdinimo kaštų. Motinėls sekretorius kun. Kaupas iš Amerikos man rašė pilnai pritardamas mano užmanymui išleisti toį kalendorių, prisiuntė net du straipsniu, tečiaus vos pora kitų rašytojų atėjo į talką, bet nei vieno aukautojo kaštams sudėti nesirado iki šiai dienai, pati gi Motinėls draugystė pinigų pakaktinai neturi. Prisiusti kalendoriui straipsniai buvo ar bus sunaudoti Tėvynės Sarge. Tikėkimės, juog užmanymas išleisti kalendorius ateitijerus daugiau pasekėjų tarp mus katalikiškos inteligencijos. Renkimės bent iš laiko nors 1904 metams parupinti gerą „Motinėls“ Kalendorių, kuris, lankydamas kiekvieno lietuvio, tėvynėje gyvenančio, namus, padidintų pajėgas „Motinėls“, šelpiančios katalikišką į mokslus einančią jaunuomenę. Kun. A. Milukas.

Atsakymai.

Skardenkakčiui ir Ilgšarkiui. Dainos bus sunaudotos kitur. Už korespondenciją ačiū. Rasi ir toliaus įstengsite ką pranešti.

A. Lietuvaitei iš Zanavykų. Jūsų eilės gavome, tuomtarpu nieko negalima su jomis padaryt, nes daugybės

eilių, pirmiaus atsiųstų, laukia peržiūrėjimo. Butumėme labai dėkingi, kad Tamsta prisiųstum žinių (korespondencijų) iš Jūsų krašto. Tamstai būtų garbė, o „T. Sargui“ iš korespondencijų būtų nauda. Jūsų krašte neturime korespondentų. Rašyk Tamsta žinutes, kurių dabar reikia, dainas gi palikti galima kitam laukui. Lauksime nuo Jūsų kuodaugiausiai naujienų, naujienų!

A. K. Jūsų straipsių „kur geriaus, sodžiuose ar viensėdijose“, pavadėme Schoenke's Kalendoriui, „Motinėlei“ savojo šimtet neb'įstengiant išleisti.

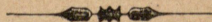
„**Amerikonui Paprusėje**“. Apie atlikusius nuo Paryžiaus parodos pinigus negaliu Tamstai ką tikro pasakyti, nes ir pats nežinau parodos komiteto reikalų, nors esu to komiteto sąnariu. „Bosauja“ ant kasos pp. Paukštis su Mikolainiu ir Šliupu; jie trys perbalsuoja mane su prezidentu kun. Zilinsku. Turiu prisipažinti, juog gailiuosi, ką apsiėmiau būti tokiame komitete, kur partijiškumai lošia didelę rolę ir kur net komiteto sąnaris negali patirti tikro reikalų stovio. Amerikoje daryta nekartą užmėtinėjimus visam komitetui už ilgą vilkinimą išdavimo atskaitos, aš bet seniai nuploviau rankas, nežinodamas ką daro neva varde viso komiteto jo sekretorius. Tame reikale gali Tamsta kreiptis prie p. Mikolainio ar Paukščio ir aniems išmetinėti, o ne man.

Kaukui. Jūsų straipsnį apie „Tėvynės Meilę“ pagal Skargą išsiuntėm į Ameriką Žvaigždės redakcijai.

Žvaigždei. Išsiuntėme Jiems apie „Tėvynės meilę“ Kauko ir Sakalo „Suplikacijos“.

Atsakomasis Redaktorius: J. Lapinas.
Jam reikia siųsti spauzdinius, rankraščius ir pinigus.

Spauzdinta pas J. Šenkę.

Žemaičių Vyskupo Aplinkraštis.

Miečyslovas-Leonardas

iš Dievo mielaširdystės ir Š. Apaštališko Sosto mylistos
Žemaičių Vyskupas

Visoms Musų Vyskupystės dvasiškoms avelėms
Pasveikinimą ir Piemenišką Palaiminimą!

Dvidešimtoje dienoje praslinkusio vasario prasidėjo dvidešimti penkti metai nuo to laiko, kada Popiežius Leonas XIII. iš valios ir mylistos Dievo užžengė ant nepergalimo ir garbaus Šv. Petro Sosto. Tame tai tarpe, tai yra nuo 20 vasario šių metų iki 20 vasario ateinančiųjų Tėvas Šv. apvaikščios Jubiliejų arba sukaktuves čvertamžinės savo popiežiavimo, kurio nepaprastas, Dievo suteiktas ilgumas yra tikrai stebėtinas, nes tam panašių paveiklų nusidavimuose Apaštališko Sosto vos tik keletą išviso terandame.

Čvertamžinis Jubilėjus popiežiavimo — tai nevien tik pačam Šv. Tėvui linksma šventė. Dabartinis Popiežiaus Jubilėjus, galima sakyti, parupo visam svietai, tapęs visur garsingu ir garbingu. Tikrai sakant yra tai šventė visotinės Bažnyčios, parodanti jos nežemišką galybę ir tvirtybę. Ir ištiesų visa pasaulė džiaugiasi iš tų „mylistos metų“ Kristaus Ipėdinio ir rupe stingai rengiasi prie iškilmingo apvaikščiojimo tos jubiliejinės šventės. Iš įvairių viešpatysčių netik artimesnių Europoje esančių,

bet ir tolimųjų užjurių, net ir nekatalikiškųjų, keliauja Ryman buriui tam tikrų pasiuntinių, nešančių Š. Tėvui meilungus pasveikinimus ir brangias dovanas nuo pasaulės valdonų: Ciecorių, karalių ir kunigaikščių. Skaitlingos aibės keleivių maldininkų iš įvairių šalių ir giminių skubinasi teipogi į amžiną Rymo miestą išreikšti Šv. Tėvui jausmus tikros meilės, paklusnumo ir garbės, sudėti Jam gausias atnašas petropinigio ir apturėti Apaštališką palaiminimą. Be to dar po visas bažnyčias visoje pasaulėje katalikiškoje geri katalikai meldžias karštai, kad Dievas suteiktų Sengalviui mūsų Popiežiui amžio prailginimą ir gausų palaiminimą.

Tasai iš visų pusių rintas ir tartum visotinėmis lenkty-
nėmis iššauktas geismas Bažnyčios Galvą pagarbinti primena visiems ir patvirtina — iš vienos pusės aną labai seną katalikišką patarlę: „kame Petras ten ir Bažnyčia“, tai yra — kame Popiežius Šv. Petro Įpedinis, ten tikrai ir Bažnyčia, turinti tą patį gyvuojantį veiklumą ir stiprumą, kokį jai davė pats jos Įsteigtojas Jezus Kristus, statydamas ją ant Šv. Petro, kaip ant nepakrutinamos uolos; iš antros gi pusės nurodo ant ypatingų širdies ir proto privalumų, kuriais atsižymėjo Apaštališkame tarnavime tas, ant kurio galvos jau nuo dvidešimts penkerių metų garbingai žiba popiežinė tijara. Tatai garbina svietas šendiena ir garbįs ateinančiuose amžiuos vardą Didžiojo Popiežiaus, kurs valdydamas Bažnyčios laivą sunkiausiose aplinkybėse pagarsėjo tame valdyme darbais vertais amžinos atminties, kurs kreiviams mokslams išvisur plustant, žmonėms žemės dalykus daugiaus branginant ne kaip Dievą, ir tikėjimo priešams su neapykanta ir įnirtimu ant Bažnyčios užpuldinėti nepaliaujant, — sutvirta drąsa, augšta išmintimi ir didžia meile, rodo visiems tikrą šviesą ir tiesos kelią, saugoja ir gina tiesas dvasiškas, tiesas visuomenės ir atskyrų asabų, — kurs tuose laikuose, anot senos pranašystės, Apevizdos atsiųstas tapo kaipo tikra „šviesa iš dangaus“ (Lūmen de Ceolo).

Tatai šimtams tukstančių širdžių ir lupų išreiškiant Šv. Tėvui nuoširdžiausius geismus ir už Jį besimeldžiant, ir mums, mano dvasiškos avelės, kaipo buvusiems visados

įstikimais ir paklusniais Augščiausiam Piemeniui, sėdinčiam ant Apaštališko Sosto, išpuola teipogi eiti išvien su visa katalikiška pasaule vienybėje maldos, meilės, garbės ir ir duosnumo dėl Kristaus Įpėdinio. Nors tat Bažnyčiose mūsų Vyskupystės jau atlaikytos tapo paprastos maldos dienoje metinių sukaktuvių užžengimo ant Sosto ir apkaru- navimo Šv. Tėvo, betgi tariamės busiant dalyku pritin- kančių ir reikalingu pašaukti visus krikščionius katalikus mūsų Vyskupystės apvaikščioti draugiai tam tikrą jubiliejinę iškilmę. Tai iškilmei, atsilaikysiančiai visose parapijinėse bažnyčiose, paskiriame tryliką nedėlią po Sekminių, pripuolančių 1 d. Rugsėjo, tai yra dienoje Šv. Joakimo, Patrono Popiežiaus Leono XIII. Priegtam pranešame dar, juog dėl mūsų Vyskupystės Apaštališkas Sostas meilingai suteikė ant tos dienos **visotinį atlaidą**, kurį galės pelnyti visi, kas tik panorės prie to prigulinčiai prisiruoštii per šv. Spaviednę ir Komuniją, nepatingės aplankyti bažnyčią, kurioj bus laikoma iškilminga jubiliejinė pamalda ir ten pasimels už Šv. Tėvą. Šaukiame tatai Jumus, mano dvasiškos avelės, ir raginame prisidėti prie tos pamaldos, suteiksiančios kiekvienam iš jusų gausią dvasišką naudą, o draugiai melsti, kad Dievas Visagalis duotų Šv. Tėvui džiaugtis dar per ilgus metus ramiu vakaru dailaus gyvenimo dėl patvirtinimo Krikščionijos ir ant naudos bažnyčiai.

Šitą musu raštą prisakome perskaityti iš ambonos visose bažnyčiose mūsų Vyskupystės per du nedeldieniu arba šventdieniu. Rašyta Kaune 2 dienoje Liepos mėnesio 1902 metuose.

Micčystovas Vyskupas.

*

*

*

Vienkart su šiuomi raštu J. M. Žemaičių Vyskupas išleido dar ir kitą raštą į visos Vyskupijos kunigus, kuriame parėdė, kokios apeigos toje dienoje turi buti užlaikytos. Tas raštas į kunigus lotyniškai rašytas, kurį kuone visą išvertę čią paduodame.

1. Dėl padėkavojimo Viešpačiam už šventojo Tėvo užlaikymą pirmoji Rugsėjaus diena visose parapijinėse

bažnyčiose turi būti apvaikščiota iškilmingai, su švenčiausio Sakramento įstatymu jau nuo pirmų Mišparų.

2. Tą dieną švenč. Sakramento įstatymas turi būti tokiu pat budu ir laike, kaip kitais sykais. Po Sumos turi būti atgiedota Litanija prie Švenč. Širdies Jėzaus, paskui giesmė „Te Deum laudamus“ („Tavė, Dievą, garbinam“) maldėlė už šv. Tėvą, ant galo palaiminimas su švenč. Sakramentu.

3. Po sumos turi būti pamokslas, šventei pritaikintas o kur reikalas būtų, tai ir du: lietuviškai ir lenkiškai.

4. Po iškilmingų paskutiniųjų Mišparų prieš istatytą švenč. Sakramentą turi būti vienkart su žmoniemis atkalbėta trečioji Ražančiaus dalis, ir atgiedota Litanija apie švenč. Panelę, ant galo procesija ir kitkas paprastu budu.

Paminėtina: a) Iš Apaštališko Sosto daleidimo, suteikiami yra visiški atlaidai vierniemsiems, parapijines Bažnyčias aplankantiems. Tuos atlaidus galės pelnyti aplankydami ir pilijines bažnyčias, bet tik tas, kurios turi savo parapijonis ir apribotą apylinkę. Taigi kiti filialistai paskirtoje dienoje turi būti parapijinėse bažnyčiose ir tenai suvienytomis sylomis darbuotis dėl šventės iškilmingumo.

b) Šventą spaviednę galima atlikti ir keliomis dienomis, by tik toje dienoje dėl atlaidų pelnyto būti Dievo mylistoje.

Kunigas Juozapas Dovidaitis, autorius „Šiaulėniškio Senelio.“

Šių metų Ž. buvo atspaudintos surinktos žinios apie gyvenimą ir darbavimąsis garbingo mūsų vyskupo Motiejaus Valančiaus. Man rodos, kad šalyje jų meilu bus atrasti Ž. skaitytojams paminėjimą kunigo Juozapo Dovidaičio, autoriaus „Šiaulėniškio Senelio“, vyskupo Valančiaus sekretoriaus ir talkininko visuose jo darbuose. Daugumą čę patilpusių žinių pasemiau iš paties kun. Dovidaičio

gromatų, rašytų iš ištremimo į savo pažįstamus, kurios buvo atspaudintos „Przegląd'e Powszechnym“ 1895 metų.

Kunigas Juozapas Silvestras Dovidaitis gimė Montviliškių sodžiuje Šiaulėnų parapijos 31 Siekio 1825 metuose. Dievobaimingi jo tėvai įkvėpė jam didelį pamaldumą ir vaikas nupat mažystės mėgdavo ilgas valandas melsties bažnyčioje arba tarnauti prie altoriaus kunigui Mišias laikant. Didžiausias jo troškimas buvo įstoti į dvasišką stoną. Bet tėvai jo, patįs budami neturtingi, negalėjo jo tuotarpu išleisti į mokslus, todėl vaikas paaugęs turėjo drauge su savo namiškiais sunkiai dirbti. Nepamezdamas vienog mislies apie mokslą, žiemos laike mokėsi miestelyje nuo kunigų lotyniškai ir, turėdamas jau aštuonioliką metų, įstojo į Šiaulių gimnaziją, kur atkreipė ant savęs atidę visų mokytojų savo mokslumu ir darbštumu, nors neturtingas budamas, turėjo pats savę užlaikyti iš korepeticijų. Iš gimnazijos įstojo į Varnių seminariją, po dviejų metų buvo pašvęstas į kunigus ir išsiųstas dėl tolesnio mokslo į Petrąpilę į dvasišką akademiją, kurią pabaigė su laipsniu Magistro Teologijos. Sugrįžęs į savo vyskupystę, pirma buvo paskirtas už kamendorių į Ilukstą ir gyvendamas Stalmuižoje, parodė didelį savo uolumą ir nesigailėjo darbo žmonėms apšviesti. Savo kaštu įrengė tenai mokyklą ir liuosame nuo bažnytinių užsiimimų laike patsai mokė vaikus skaityti ir rašyti. Iš Ilukštos buvo perkeltas už kamendorių ir kapelioną į Panevėžį, kame patruko trejus metus. 1857 metuose vyskupas Valančius pasiėmė jį prie savęs už sekretorių ir nuo to laiko kun. Dovidaitis buvo jo pašalpėju ir pildytoju visų jo užmanymų. Iš jo patarimo vyskupas ėmė platinti vyskupystėje blaivystę, teisingai sąprotaudamas, jog ji gali labai pakelti materijališką ir dorišką žmonių stovį. Vyskupas siuntinėjo į parapijas savo gromatas, šaukdamas žmones į blaivystę ir Žemaičiai, klausydami jo balso, visuotinai darė bažnyčioje iškilmingus apžadus niekuomet neberagauti nė lašo arielkos. Visą tą dalyką vedė kun. Dovidaitis. Jisai redagavo vyskupo gromatas ir gynė blaivystę nuo užpuldinėjimų svietiškos vyresnybės dvarponių ir žydų, kurie turėdami iš arielkos didelį pelną pakėlė dabar tranksmą. Vyskupui lankant

vyskupystę, drauge su juo važinėdamas, sakė bažnyčiose graudingus pamokslus, visus prie blaivystės ragindamas. Nėgana to parašė blaivystės knygelę „Šiaulėniškį Senelį,“ kurio tukstančiai ekzempliarių pasklydo po visą Lietuvą, iš kurių dar ir dabar teip mėgia skaityti mūsų žmonės. Ir tikrai ją skaitydamas matai, jog rašė ją autorius, kurs numano žmonių reikalus, moka atjausti jų nuomonės ir pažiuras ir kiekvieną savo žodį pataikinti stačiai į jų širdį. „Šiaulėniškis Senelis“ paliks visumet paveikslu mūsų populiariškos literatūros.

Vyskupas, turėdamas visišką užsitikėjimą kun. Dovidaičiui, netrukus pavedė jam valdymą seminarijos. Sunkiame laike prisėjo kun. Dovidaičiui buti rektoriumi seminarijos. Visas kraštas, įpatingai jaunimas buvo užsidegęs politikiška agitacija. Prasidėjo demonstracijos bažnyčiose, prie kurių vietomis prisidėjo ir kunigai. Kun. Dovidaitis, permanydamas visą neišmintingumą tos agitacijos tankiai persergėdavo prieš ją klierikus. Kartkartėmis sakydavo jiems, jog geriausias patrijotizmas pastiprinti žmonių tikėjimą ir per blaivystę pagerinti jų dorišką buvį, nekartą primindavo, juog ne kunigo daiktas kištis į politikišką agitaciją. Ir matyt jo persergėjimai nepaliko be įtekmės. Tuo tarpu, kad visa jaunuomenė kitų mokyklių jungėsi su maištininkais, klierikai laikėsi atšalei nuo jų.

Toksaί vienog pasielgimas kun. Dovidaičio neapgynė jo nuo persekiojimų Maskolių vyresnybės. Jau pati jo įtekmė ant žmonių ir naudingas jo darbavimasi buvo skaitomas už nusidėjimą. Prie to dar prisidėjo kitos aplinkybės. Vasarą 1864 m. kun. Dovidaitis buvo nuvažiavęs į Varšavą aplankyti savo prieteliaus ir akademijos draugo vyskupo Felinskio ir susirinkimuose Varšavos kunigų, kuriuos vyskupas sukviezdavo pasikalbėti apie Bažnyčios reikalus. Jam sugrįžus, palicija apskundė, buk parvežęs iš Varšavos priešingas vyresnybei proklamacijas. Kovo mėnesyje 1875 m. kun. Dovidaitis buvo žandarų areštuotas ir išvežtas į Kauno turmą, bet netrukus dėl prašymo vyskupo Valančiaus buvo paleistas iš turmo, turėjo vienog prižadėti, jog niekur neatsitolins iš miesto. Nors tyrinėjimas neparodė jokios jo kaltybės ir pati Kauno administracija

rupinosi, kad butų suvis išteisintas, tečiaus 1866 generalgubernatorius Kaufmanas apsudijo jį ant išvežimo į Sibirą su atėmimu visų tiesų. Oficiališkame akte, kaip priežastis teip sunkios koronės padėta: **vrednoje vlijanije na episkopa.**

Turėjo tada kun. Dovidaitis persiskirti su vis kuo, kas jam buvo meilu ir brangu ir nors nekaltas su galvažudžais vagimis eiti ant viso gyvenimo į tolimą Sibero kraštą. Tiktai įsitikėjimas Dievui ir gyvas tikėjimas davė jam stiprybę pakelti teip sunkią naštą. Niekumet nesiskundė jisai ant sunkaus savo likimo, niekumet neišėjo iš jo lupų neapikantos žodžiai ant savo neprietelių. Visumet linksmas meilus visiems, pilnas energijos ir artimo meilės. Ta artimo meilė padarė jį apaštalų tarp svetimų, ir kur tiktai pakliuvo jam buti visur nešė su savimi pašalpa pavgėliams, mokėjo atjausti jų dvasišką nuopuolimą, įpilti į širdį energijų, dvasiškai atgaivinti ir sugražinti ant doros kelio.

Vasaryje 1859 K. Dovidaitis buvo išvestas iš Kauno į Vilnių, kame užtruko keletą dienų, laukdamas, kol bus sutaisytas pilnas kompletas ištrėmtųjų į Sibirą. Pasinaudodamas iš to pralotas Nemekša, buvusias akademijos draugas kun. Dovidaičio, įprašė gubernatoriaus Paniutino, kad pralaikyti jį Vilniuje lig pavasario. Reikėjo tiktai, kad kun. Dovidaitis pasisakytu neturįs šilto drabužio ir dėlto negalįs žiemą keliauti. Bet jisai, nenorėdamas meluoti, pasisakė ganą šiltai esąs apsitašęs ir galįs leisties į kelionę. „Matyt, teip Dievas nori, kad bučiau Sibere, rašo jisai savo gromatoje, jei nemeluodamas negaliu išsiliuosuoti. Ant galo man vistiek, ar per Žemaičius, ar per Sibirą reiks keliauti, bile tiktai pakliučiau į dangų.“ Petrapilėje lygiai dvi galingi užtarytoji norėjo gelbėti kun. Dovidaitį, bile tiktai pasiduotu už ligonį. Bet kun. Dovidaitis tiktai subarė jas sakydamas, kad niekumet melagyste savęs negelbesiaš ir budamas sveikas, negalįs mesties ligonimi.

Pirmoje gromatoje iš Petrapilės 14 Vasario 1866 m. teip aprašo pradžia savo kelionės „Tą naktį Šventininkuose vagonas pilnas buvo privarytas kareivių ir burliokų, į pančius sudėtu. Nežinodami, kokioje yra draugystėje,

pradėjo auštant šnekėti, bet teip bjauriai ir nepadoriai, juog nebegalėjau iškęsti. Todėl priėjęs prie vieno, kurs labjaus už kitus blevizijo, apsakinėdamas bjaurius atsitikimus iš savo gyvenimo, pradėjau teip: **Poslušai ty, skatina lity ili čeloviek?** Teip užklaustas vargšas, suvis persigandęs, tylėjo. Tada pripažinau jį už žmogų ir rodijau, kad gėdytusi savo paleistuvysčių, gailėtusi ir darytu pakutą, nes kitaip pražus ir Dievas nedovanos. Visi kiti nutilo, o apsakinėtojas užgėdintas lig Dinaburgo nė žodžio nebeištare. Maskolius nutildinti padėjo man vienas Lietuvis iš Ežeriunų pavieta. Rodosi norėdamas duoti jiems paveikslą padoraus šnekėsio, atsiliepė lenkiškai, nors labai kraipydamas lenkiškus žodžius: pasakyčiau jums pasaką, bet nenorėsite manęs klausyti, aš gudiškai nemoku. **Skaži skazkų, pojmiom,** atsiliepė keletas balsų. Patiko tai Lietuviiui ir pradėjo pasaką. Po Maskolių blevizijimų su atide klausiau pasakos, o Lietuvis ją sakė pagal visų įstatymų, su paantrinimais ir su tokiu naiviškumu, jog aš atsiminiau kudikystės dienas, kada su didesne atide klausydavau pasakų, negu dabar pamokslo. Tuo tarpu praušo, sukilo visi mano draugai, ir pradėjome godžinkas ir tuo galutinai įgijome ant visų viršų, teip juog toliaus jau viešpatavo mandagumas. Kelyje išėzdavo nauji, bet teip greitai atjauzdavo gerą įtekmę, jog jau neberekėjo barties. Vienas tiktai kartą nedėlios dieną negerai išsitarė, bet tuojaus susigriebė ir persiprašė. **Ja zabył, što prazdnik,** lyg tartum šiokiomis dienomis galima butų niekus pliaukšti. O vienog ir padielnike padoriai elgėsi.

Jums visi tie mažmažiai menki rodosi, bet man labai ant širdies buvo visa ta draugystė. Buvo tai žmonės man suvis nauji, su kuriais reikės gal ne vienus metus pragyventi. Mačiau prieš savę kartu politiškus nusidėjėlius (prie kurių ir ašai priskaitytas) ir civiliškus, paprastai vagimis vadinamus, visokio tikėjime ir tautos, todėl galėjau padaryti įvairius pasergėjimus. Politiškiejiie, nors lygiai su kitais vadinasi areštantais, o nekurie net į pančius sudėti, palieka vienog liuosi ir linksmų, matyt jų dušioje ramumas ir garmonija. Civiliškiejiie maško visi be ener-

gijos ir nuliudę, klystu vienog, jei kas visus juos laikytu už nusidėjelius. Nusiminimas iš to paeina, juog kiekvienas iš jų nu visu atskirtas, niekas jo nepaturi, kaip tai yra tarp politikiškpjų. Kito maža kaltybė, bet spaudžia jį, dėlto kad silpnas. Tikėjimas jo mažas, todėl jisai neduoda jam stiprybės, o jei kas labai prasikalto, tai nusiminimas ar cinizmas pavaldo jo širdį. Iš veido sunku pažinti, kokio kas tikėjimo, bet kaip tiktai prasideda jo įtekmė, tada pasirodo tarp jų didžiausias skyrius: katalikas, gailėsčio suimtas, ašaromis apsipils, bet ir linksmybė prašvis ant jo veido, pravoslaunas paklausys ir netrukus užsnus, liuteris arba žydas dar giliaus savyje paslėps savo jausmus, staroviero nė kalbinte neįkalbinsi, o visi jie kentės, dėlto kad turi kentėti, tiktai pas pačius katalikus ir nekuriuos pravoslaunus teatrasį krikščionišką resignaciją. Labai man gaila Mikoliuko; paliko Vilniuje, per mažai buvo laiko pažadinti jame dvasišką gyvenimą, nieko nepasėta dušioje ir greitai įbertas grudas gali buti užsmelktas ir pragaišti supuvusioje kalėjimo atmosferoje. O vienog nekalta tai dušėlė. Meluoti nemoka. Kad jam privedžiojau naudingumą doro gyvenimo, o įpatingai užmokestį danguje, pridėdamas, juog sutikęs padėkavos man, atsakė naiviškai: žinoma, per tai duodamas suprasti, juog nebus nedėkingas. Už tai turėjau didelį pasigėrėjimą iš Žemaičio Jonuko, apie kurį paminėjau praėjusioje gromatoje. Pakilo žymiai ant dvasios, atsiminė visus poterius, suprato reikalingiausias tiesas ir prižadėjo išmolti skaityti. Sukaltas, o vienog kaip mažai tetrūksta lig laimės. Apdovanojau jį medalikėliais ir su gailėsčiu atsi-sveikinau. Pavedu jį jusų maldoms. Negaliu užtylėti dar apie keletą katalikų iš Ežeriuų pavieto. Atvesta juos į vagoną Dinaburge su daugybe Latvių ir pasodyta toli. Įsmego man veidas vaikino dvidešimties kelių metų, kurs įsispyręs į manę žiurėjo. Mislįjau, kad meilu jam ant mūsų žiurėti, tai giedančių, tai meldžiančiųsi, tai linksmai tarp savęs kalbančių, bet tai pripažinau jo jaunam jausmui, o ne bendram tikėjimui; bet štai anksti prisiartino prie manęs tas bernaitis, tempdamas paskui save kitą, su savimi sukaltą, ir lietuviškai prašė kryželio

arba medalikėlio. Kiti tris kalbėjo baltgudiškai. Pasirodė, juog jau antrą dieną suvis neturėjo maisto. Buvo jie išvaryti prie sunkių darbų į Archangelsko gubernę, bet pó trijų mėnesių, darbui įkirėjus, pabėgo. Dabar juos sugautus vėl vežė atgal, o atbuti pirma tris mėnesiai nebus paskaityti. Pasotinus jų kunus, reikėjo pasirupinti apie dušios maištą. Poterius mokėjo, bet mažaiką tesupranta, greitai vienog suprato vertumą kryžiaus ir kentėjimo. Visi buvo labai sugraudinti, o anas vaikinąs apsiopylė ašaromis, o ašaromis džiaugsmo. Visi prižadėjo padoriai gyventi, karštai melsties, pribuvę į Petrapilę, tuojaus išsispavėdoti, nes dangaus gražumas jiems prašvito. Gailu man buvo, kad nebeturėjau medalikėlių, bet turėjau vieną, kurį man davė poni V. užkabinti prie Aušros Vartų už sugydymą vaiko.

Užmiršau Vilniuje tai padaryti per kitus, nes patsai negalėjau. Dabar užkabinau jį ant kaklo sugraudinto jaunikaičio ir misliju, kad poni V. dovanos tai man. Apsakiau apie intenciją, dėl kurios pakliuvo į mano rankas tas medalikėlis ir įsakiau melsties už fundatore. Taip karšta malda vienys šeimyną, atskirtą per tukstantį viorstų, su vargšu žmonių akyse, bet turtingu pas Dievą. Ar-gi be reikia sakyti, juog džiaugsmo ašaros gausiai riedėjo man per skruostus, ir dekavojau Dievui už šventą jo mylistą.

Dėl didesnio tikrumo aprašymo kelionės neužtylėsiu ir apie jos vargumą. Įkirų įspudį daro įvairumas draugystės. Sėdi šalyje tavęs galvažudžiai arba vagis. Bet vis-gi tokia draugystė labjaus pritinka tau, negu męs prie Dievo prilyginti, o vienog Dievas esti ir vienijasi su mumis. Pirma parą neleista buvo atidaryti lango. Galima suprasti, koku oru kvėpavome, o vienog Viešpats Dievas užlaikė ir gyvename sveiki ir linksmūs. O Viešpats Dievas ar gerai nakvojo, Žydų sugautas? Per trumpa buvo lova, tai yra suolelis masto su viršu ilgumo, bet galima ir pasuolėje atsigulti ir kojas ištiesti: truputį sumindžios bevaikščiodami, bet kas dėl to sirgs. To man neteko iširti, nes miegojau ant suolėlio, žinoma, susirietęs, o vienog geriaus už kitus,

nes mažai kas tegalėjo sėdėti vienas. Kiti turėjo sėdėdami snausti, ypatingai tie, kurie buvo pančiuose. Jutau, juog esmi lygus Tyškevyčiui, Biršių valdonui terp drauge važiuojančių. Ir tikrai manę godojo labjaus, negu galėjau užsipelnyti. Svetimo tikėjimo kaliniai, pro manę eidami, kepures imdavos, o kad pamezdavau raktelius, kas dėl mano išsižiojimo tankiai atsitikdavo, tai man visuotini padėdavo jieškoti, puldinėdavo pernešti mano daiktų arba jų pasaugoti ir nė pagalvio man neduodavo nešti. Nekurie teip manę pamylėjo, jog sunku bus persiskirti.“

Antra gromata rašyta iš Petrapilės 21 Vasario 1866 m. Po kelionės, pilnos įvairių naujų įspudžių, buvimas kalėjime jam nubodus. Teko kun. Dovidaičiui tą visą laiką perleisti aristokratiškoje kamaroje, terp įpatų, kurios, kaip patsai sako, nelengviai pasiduoda dvasiškai kitų įtekmei ir kurioms mažai terupi dvasiški reikalai. Bet ir čionai kiek galėdamas rupinosi pažadinti religišką gyvenimą, nors tankiai dėlto reikėdavę susikirsti. Išvažiuojant iš Petrapylės gailu jam buvo persiskirti su vargšais, su kuriais drauge atbuvo kelionę iš Vilniaus ir kurie teip jį buvo pamylėję. Į jų vietą pasitaisė nauji draugai kelionės, terp jų-gi šeimyna Blaževičių, apie kurią paskui tankiai mini savo gromatose.

7 Kovo gromata jau rašyta iš Nižniojo Novgorodo. Gėrėsi joje kun. Dovidaitis iš Maskolių mielaširdystės. Sakosi Maskvoje turėjęs didelį džiaugsmą, kad įeidamas į turmą išgirdęs giedojimą savo kalboje. Tai Lietuvių burelis laikęs vakarines maldas. Išeinant iš Novgorodo lyg geležinkelio ištisią mylę pėsčius varę ir labai nuvarginę, bet paskui atsilsėjęs užmiršęs visą kelionės vargumą ir su savo Žemaičiais drožiąs giesmes apie viešpaties kančią ir juokesis iš viso svieto. Vienas daiktas tiktai rupis: kur reikšę atbuti velykinę spaviednę. Toliaus nėra gromatų, nors buvo žadėta, nė iš Kazaniaus, nė iš Permo, tiktai 3 balandžio rašo iš Tugalino netoli Tiumento. Užėjus pavasariui, dėl kelio vargumo buvo apsistoję ant mėnesio Tiumentyje. Tą laiką kun. Dovidaitis sunaudoję prisitaisyti prie velykinės spaviednies. Ragino teipogi ir savo

draugus atbuti velykinę spavėdņį ir norėdamas jiems palengvinti išpildimą tos priedermės atlaikė drauge su jais rekolekcijas. Visi su guodone klausę jo privedžiojimų ir atvirai niekas nedrįsęs prieštarauti, iš 80 vienog asabų devynios neatbuvę spavėdnės. Todėl skaudu jam širdį, matant jų atšalimą tikėjime ir visišką apsilėidimą dvasiškuose daiktuose. „O kaip meilu, rašo jisai, draugauti su su žmonėmis gyvo tikėjimo. Esi tarp jų, kaip namie ir suvis užmiršti apie ištrėmimą. Kas vakarą giedame karunką ir giesmes į Švenčiausią Motyną. Tos maldos perkelia manę į mažystės metus, ir musų burelis iš 16 asabų primena mums Žemaičių grįčią. Dievobaimingi seneliai Blaževičiai — tai gyvas paveikslas mano tėvų. Senis rimtas, stipraus tikėjimo ir didelės rezignacijos, senutė pamaldi, jausminga, nors atsiduodama ant Dievo valios nubodžiai kenčia ištrėmimą ir atsiminus apie vaikus, namie palikusius, apsipilia ašaromis. Kartais sako: „Kvepia man vėjas, kurs pučia iš gimtinio krašto, kad galėčiau pasiversti į paukštelę, lėkčiau pasižiurėti, ką beveikia mano dukteris ir vėl sugrįščiau. Kodėl aš ne kregždė?

„Prie svarbiausių atsitikimų Tiumenyje priskaitau susitikimą su sena Žemaite, kuri pirm keliolikos metų pribuvo čė su vyru, o dabar našlė baigia ištrėmime savo žemišką kelionę.

Jau dveji metai, kaip nematė kunigo, o dabar susitiko su tokiu, kurs šneka jos kalba, todėl nebetvėrė iš džiaugsmo. Labai pasigėrėjau iš jos gyvo tikėjimo ir pamaldumo, apie kurį tame krašte nė supratimo neturi.

Čė tiktai tegalima suprasti vertumą religiško išauklėjimo. Nemokyta, be bažnyčios, neturėdama kuo palaikyti savo dvasiško gyvenimo, pilna vinog Dievo meilės. Sibero, šaltis neatvėsino jos dangišku jausmų, atmosfera, materializmo perimta, ne užgesino jos pamaldumo, kurį išstoli atsinešė“.

Tolesnės gromatos kun. Dovidaičio rašytos nu baržos, didelės laivės, kuria juos vežė nuo Tobolsko Irtišiu upe. Ant jos buvo išviso 300 šimtai su viršu kalinių, iš jų 105 politiškųjų. Doriškas nupuolimas skausmu perverdavo kun. Dovidaičio širdį, visa jo linksmybė buvo draugauti

ir melsties su Žemaičiais. Kaip brangus turtas, rašo jisai, pamaldumas mūsų žmonių, supras kiekvienas kuriam teko juos matyti ištrėmime. Kuo labjaus juos vargas spaudžia tuo jie labjaus limpa prieš maldos, kurioje atranda pastiprinimą ir palinksminimą. Kada nuliudęs vakščiojau ant viršaus baržos terp dvasiškai nupuolusių žmonių, kurie nemislija apie tai dėlko gyvena ant žemės, užėjo man ant mislies pasižiūrėti, ką veikia mano žemaičiai, kurių ore nebuvo. Įeinu į vidų, o če jie, kaip vištyčiai prieš darganą susispietę į kruvą, begiedą karunką, potam „**Buk pasveikinta Duktė Tėvo Amžinojo**“, „**o Dieve Tėve**“. Pamaldumas vienija juos į vieną šeimyną garbintojų švenčiausios Panos, ir didžiausias jų troškimas apsigyventi netoli bažnyčios, terp savųjų, kad kruvoje galētu užlaikyti tikėjimą. Tikėjimas jiems visados pirmoje vietoje, kad klausia apie apsigyvenimo vietą: ar yra tenai bažnyčia, kunigas“?

Važiuodamas per tyrus Sibero plotus, užgyventus pagoniškų Mongolų giminių kun. Dovidaitis matydamas jų aptemimą gailėsi, kad negali eiti apsakinėti jiems Evangelijos, mokyti ir apšviesti, gelbėti jų dušių. Bet ir ant baržos plaukdamas, ne sėdėjo sudėjęs rankas, bet kas dien surinkdamas vaikus, mokė juos poterių ir katekizmo. Reikia matyti, su koku džiaugsmu vaikai lipdavo prie jo ant narų ir, susedę aplinkuje, klausydavo išguldinėjimo katekizmo arba apsakinėjimo Šventos Istorijos. O ir ant užaugusių, ir intelligentų nepaliko be įtekmės jo privedžiojimai. Ant galo pasisėkė pertikrinti visus apie reikalingumą maldos ir pildimo religiškų priedermių ir nu to laiko kasdien visi susirinkdavo klausyti Mišių.

15 Rugsjūčio kun. Dovidaitis rašo jau iš Kuzmiecko, kame jam buvo paskirta apsigyventi. Tikėdamasis Kuzmecke reikšį pragyventi ilgą laiką, nusipirko namus su dideliu daržu 47½ rublio ir teip įsitaisė savo gaspadorystę. Koksai buvo tas jo naujas gyvenimas, pažinsime iš jo paties žodžių. „Išvažiuodamas dar su Blaževičiais iš Petrapilės, supratau, juog gerai gyventi su tokia šeimyna, pilna karšto tikėjimo ir prigimto mums pamaldumo. Tokia šeimyna užstodavo man vietą artimiausių asabų,

nes atsinešė su savimi nemažą dorą tėviškos atmosferos, budama gyvu paveikslu mūsų tautos su jos papročiais, kalba ir tuo prakilnumu jausmų ir pažiūrų ant viso ko žemiško, kokį tikrai tikras tikėjimas tegali duoti. Senis B... su ilgais plaukais primindavo man truputį mano tėvą nabaštniką, jo gi pati su rožančium rankoje ir nepaliaujančia malda ant lūpų primindavo nabaštnikę motyną, savo - gi jausmingumu kalboje, o ypatingai giesmėmis įpildavo man į širdį ramumą ir rezignaciją. Gražiai išauklėtas jų sunus reprezentavo geriausią kartą mūsų jaunimo. Toboske vienog mus perskyrė, B. buvo išsiųstas į Tomską. Į jų vietą Dievas pasiuntė man kitą šeimyną. Pavasaryje, kuri perleidėme Tiumenyje, pribuvo tenai viena moteriškė su trimis dukterimis nuo 4 lyg 10 metų. Buvo tai D... iš tos pačios Beisogalos parapijos, kuria važiavo pas savo vyrą, išsiųstą keliais mėnesiais pirma į gilumą Tomsko gubernės. Pasitaikė, juog jos vyrą išsiuntė į Kuzmėcką, kur dabar važiavo jo pati ant vieno vežimo su manimi. Jau pirmiaus užtėmijau jos pamaldumą, kad drauge su manimi ir B. kalbėdavo karunką arba giedodavo giesmes. Dabar - gi stebėjau, matydamas jos taktą pasiėlgime su vaikais, jos gyvą tikėjimą, širdies čystumą ir kudikišką mažko nekaltumą, nepagadintą dar naujajai žinės civilizacijos. Drauge važiuodamas, klausiau ją apsakinėjant pergyventus rupesčius ir vargus, patsai - gi iš savo pusės apsakinėjau nekurias vietas iš švento Rašto. Vaikai mažai dar ką teismanydami, negalėjo suprasti mano apsakinėjimo, bet motynos dušia buvo jais lyg gilumos širdies pajudinta. Nekartą pertraukdavo mano apsakinėjimą sušukdama: žiurėk, kas darosi! o tai Dievo malonė! ir tai su tokiu naiviškumu, juog juokiaus ir drauge verkiau, matydamas kaip jos širdis gauda kiekvieną tiesą Švento Rašto. Nors nemoka skaityti, vienog iš atminties gieda daugybę giesmių, o vidutinė jos šešių metų duktė Antuka moka jau iš atminties visą karunką. Stebėdamasies klausiaus, kaip tas kudikis verkdavo, mums kasdien - karunką giedant, mes jai pritardavome. Moka ji teip - pat iš atminties daugybę maldų, teip jog einant gulti pradėjus jai kalbėti visas tas maldas, visi apstodavo ją

aplinkui stebėdamies, juog toks kudikis galėjo teip daug iš atminties išmukti. Jos tėvas nors bajoras, lygiai nemokėjo skaityti ir tiktai Kaune turmoje budamas, teišmoko. Pirma, neturtingas budamas, tarnavo ir teip-pat, kaip ir jo pati, užlaikė tikrą sodžiaus gyventojų naiviškumą ir nekaltumą. Niekas iškart nepažintu jame bajoro, dėlto kad nė lenkiškai nemoka. Arielkos jau seniai negeria, pasnikus užlaiko netiktai pėtnyčiomis ir subatomis, bet seredomis kas nedėlią, o apart to atsižymi darbštumu ir nepaprastu ramumu ir budo lėtumu.

„Lengvu suprasti, juog ištrėmime tokia šeimyna tai turtas. Iš pradžios norėjau pasamdyti jai namus, bet sunku buvo rasti tokią triobą, kurioje galima būtų užvesti didesnę namų gospadorystę ir iš jos pragyventi. Gerai apmislijęs, juog mano paties pragyvenimas, malkos kurinimui ir tarnas kaštuotu mažiausiai apie šimtą rublių per metus, o drauge gyvendami su savo gospadaryte galėsime visi šešiesia pragyventi už tuos pinigus, išskaičiau, juog per vienus metus namų pirkimas užsimokės. O kas žino, ar nepriseis če mums pragyventi dvejų metų, o gal ir daugiau. Jei dar pridėsime čionai dorišką naudą abiem pusėm, kraui niekas iš jusų nepapeiks to mano pasiėlgimo. Todėl *super flumina Babylonis* arba ant Tomos kraštų giedosime drauge savo giesmes ir maldas, atmindami gimtinę žemę, vienu žodžiu akant, gyvensime čionai, kaip rojūj’. Ir dabar su dideliu pasigerėjimu žiuriu ant laimės tos šeimynos, turinčios savo pastogę. Paskutiniame laike D... nusipirko jau dvi karvis, keletą vištų, veršį, katiną arba, geriaus sakant, baigiantį dvėsti katinpalaikį, o aš iš savo pusės nupirkau arkliuką už 10 rublių ir dvejetą meitelių, todėl, Dievui laiminant, nieko mums netruks. Duonos svaras kaštuoja čionai mažiau, nekaip vieną kapeiką, teip juog gana pigiai galima išmisti.

„Bet dar ne viskas.

„Turint jau galvijus, reikėjo jiems šieno, todėl turėjome pasirupinti apie pievas. Iš pradžios pšovė tiktai mano gospadorius aš gi su gospadine grėbiau šieną, bet netrukus ir aš pasiėmiau dalgi. Darbas klojos labai gerai, ir aš parodžiau nepaprastą energiją. Nenorėdamas gaišinti

laiko, pernakvojau tris naktis pievose ir gulėdamas ant kvepančio šieno plačiose lankose, kurios traukėsi per septynius viorstus nuo miesto, žiurėjau į žibantį žvaigždėtą dangų ir sidabrinę mėnesio šviesą ir mislijau apie jaunystės dienas, kada ne kartą teip-pat nakvojau laukę nebe po tuo, bet po gimtinu dangum. Ne mislijau tada, kad atsidursiu kada norint Siberos tepe. Štai guliu dabar po Azijos dangu, mislijau nekartą, po kuriuo prieš amžiaus ilsėjosi patrijarkas Jokubas, genamas savo brolio. Bet jisai kaipo patrijarkas išrinktos giminės, užsipelnijo regėti dangišką apreiškimą, aš-gi, menka dulkė, negaliu tikėtis teip didelės mylistos, kuria palengvintų mano liudną likimą. Vietoj' to ką svajoti, verčiau ramiai užmigti po sparnu Jezaus ir Marijos. Gailu tiktai, kad neturiu nė trupinėlio poetiško talento. Kitas mano vietoje jaustu labai daug, o dar daugiau rašytu, mano-gi vaidintuvėje viešpatauja viena proza. Puikus Sibero prigimimas butų įkvėpęs tokiam antai A. parašyti puikius paveikslus, kuriuose ir giminė žemė butų atradusi prigulinčią sau vietą. Pas manę vaidintuvė turi ne erelio, bet vištos lėkimą, todėl vos tiktai prie šių priėjau rezultatų. Altajų kalnais, po kuriuos vaikščioju, leidžia man apimti akimis stepo plotus, vaidintuvė-gi mano, padidindama tą paveikslą, stato prieš akis visą Europą, kaipo siaurą sklypelį teip tankiai užgyventą, juog žmonės arba grudasi vienas ant kito, arba dar kertamu ir šaunamu ginklu mišasi kiti kitą, varzydamies dėl mažiausio liuosos žemės kąsnelio. Mano tevynė kaip kąsnis nupjautos pievos, o Šiauliai, Vilnius, Kaunas, Varniai tai šieno kupečiai, išmėtinti kurnekur ant pievos. Kiekvienas pripažins, juog tas prilyginimas atsiduoda proza T... bet ką-gi daryti, kiteip nemoku. Užtai tuo lengviau galiu šnekėti su jumis, nes visi tilpstate mano atmintyje, kaip žolė šieno kupetyje.

Vienog sugrįškime prie tikrojo dalyko mano gromatos. Pirmutine pasekme Kuznieckai-mieščioniško gyvenimo buvo atsiginimas nuo nubodumo, kurs teip įkirus kiekvienam ištremtiniui. Teip uoliai užsiėmiau šiepjute ir teip nuo širdies rupinaus apie ją, kaip kitą kartą rupinaus apie gerą stovį seminarijos, pavestos mano priežiurai. Laikas

bėgo, šieno kupečiai kasdien augo, ašai-gi gėrėjaus iš savo likimo. Nuo pat jaunystės šalinaus nuo fiziško ir pašaukimas į kunigystę nekaipo paėjo iš to persitikrinimo, jog ji išliuosuos manę ant visados nuo fiziško darbo, kurio nekenčiau. Tuo tarpu dabar reikėjo persilaužti prie to darbo. Išpradžios mano kostiumas buvo sudėtas iš bobrinės kepurės ant galvos, batų ant kojų, pirštinių ant rankų ir skepetos prie juostos, bet paskui jisai žymiai persimanė. Tiktai bobrinė kepurė beliko ant galvos, senei batai nuplyšo, gailėdamasis-gi naujų, pradėjau basas po pievą vaikščioti, pirštines netiko prie darbo, o skara buvo neberekalinga. Kroniškos mano slogos, pajutę čiurliais bėgantį prakaitą, turi būti ant ilgo laiko pražuvo, ir nors darbas jau pabaigtas, nedrįsta grįšti. Baimė fiziško darbo nežinia pranyko, ašgi lyg tartum atgimiau ir galiu savo uolumu lyginties su geriausiu darbininku. Pabaigęs darbą pasilsėjau, vienog matau, jog jei ir reikėtų fiziškai dirbant, duoną pelnyti, tai ir tada nejausčiau dar vargo. Kur-gi yra tas vargas? Nes jei jo neradau čionai už 6000 vierstų nuo savo krašto, tai turi būti suvis jo nėra ant svieto.“

Aprašęs savo laimingą gyvenimą Kuznieke, kun. Dovidaitis tuojaus persiprašo, juog ironiškai toje gromatoje išsireiškęs apie bajorus, nors tą ironiją sunku atrastijo žodžiuose. Teisindamasis, sakosi, jog visas luomas lygiai mylįs ir neturįs jokios neapikantos ant bajorų. Skaudžiant tiktai jam širdį, matant, kaip bajorai už nieką laiko Dievo prisakymus ir mažai terupinasi apie religišką savo priedermes. Kuzniecke esą apie 110 katalikų, o šventomis dienomis tiktai koks 10 arba 20 teateiną ant Mišių. Per du mėnesiu trįs tiktai asabos tėję prie komunijos, viršui paminėtas D... su savo pačia ir dukterimi. Todėl tuo labjauš jo širdis veržiasi prie vargšų savo žmonelių, kurie teip prisirišę prie tikėjimo. „Meilus man atminimas mūsų žmonių, kurie nusidirbę per visą nedėlią, skubinasi šventą dieną per kelioliką vierstų į bažnyčią, tokioje daugybėje apgulę spaviednyčias laukia spaviednės, teip dievobaimingai eina prie komunijos ir teip ilgai ir karštai meldžiasi.“

Bet neilgai teteko kun. Dovidaičiui džiaugties išramaus savo gyvenimo Kuzniecke. 1869 metuose atran-

dame jau jį Tomske. Rado jisai tenai nemažą būrelį katalikų ir keletą išsiųstų kunigų, su kuriais susitaręs, pasamdė namus bažnyčiai ir pradėjo į kruvą rinkti katalikus, kurių daugumas suvis jau buvo užmiršę savo tikėjimą. Sukviezdamas vaikus į bažnyčią, mokė juos poterių ir katekizmo, jiems apšviesti įtaisė mokyklą ir patsai juos mitino ir dengė iš apierų, kurias jam gausiai siuntė iš Žemaičių. Vargšams ištremtiniams buvo ne tiktai mokytoju, bet ir sekretoriu. Nemokantiems rašyti rašė gražias žemaitiškas gromatas pas gimines ir pažįstamus, kurios paskui perrašytos iš rankų į rankas apeidavo visą Lietuvą ir buvo skaitomos, kaip gromatos pirmųjų amžių mučelninkų. Gavęs pavelijimą nu žandarmų, tankiai aplankydamas turmoje esančius katalikus, mokindamas juos ir stiprindamas jų tikėjimą. Pripratęs savo krašte girdėti bažnyčioje ražančių giedant, užvedė tą paprotį Tomske. Iš pradžios patis kunigai susirinkę lyg sumai giedodavo, o paskui jau parapijonis juos pavaduodavo, ir teip Žemaičių paprotis šventomis dienomis ražančių giedoti buvo įvestas tolimoje Sibero bažnyčioje.

Bet ir tas teip naudingas darbavimasis buvo neilgas. Vieno ištremtinio duktė buvo beištekant už pravoslaunc. Išsigirdę apie tai katalikai, puolė prie kun. Dovidaičio, prašydami, kad ją perkalbėtų. Nežinia, ar ką padėjo jo privedžiojimai, tiktai įpykęs jaunikis apskundė kun. Dovidaitį gubernatoriui, kad be vyresnybės pavelijimo įtaisė mokyklę. Gubernatorius, pasivadinęs pas savę kun. Dovidaitį, reikalavo, kad prižadėtų daugiau nebemokinti vaikų, bet kunigas Dovidaitis atsakė negalįs prižadėti, nes iš kalno žinaš, jog neišturėsįs. Tada įpykęs gubernatoris perkėlė jį į Kainską už 500 vierstų nuo Tomsko.

Reikėjo tada kun. Dovidaičiui danginties tokią tolybę į naują vietą, bet vis tiek, kur jam tekdavo buti, visur nešė su savimi artimo meilę. Pribuvęs į Kainską, pasisamdė triobelę ir teip-pat, kaip Tomske, surinkęs pradėjo mokyti katalikų vaikus. Kur buvęs, kur nebuvęs tuojaus atsirado policijantas užgynė užsiimti su vaikais. Tada kun. Dovidaitis užklausė jo, kaip Jezus pariziejų: ar galima kitiems gerą daryti. Policijantas atsakė, kad

galima, o kad dar jam kun. Dovidaitis įbruko penkrublinę daugiaus nebepasirodė. Kainste gyvendamas, kun. Dovidaitis rasi ko daugiausiai gero padarė. Toje apygardoje ant keleto šimtų mylių gyveno daugybė išsiskirščiųsių katalikų, kurie neturėdami bažnyčios, nė kunigo, suvis išdyko. Nevaikščiojo spaviednies, gyveno be šliuobo, vaikai buvo nekrikštyti. Kun. Dovidaitis matydamas, juog visiems sunku ateiti pas jį į Kainską, nusipirkęs arklį ir vežimėlį, patsai važinėjo po aplinkines Sibero pustynes, jieškodamas katalikų. Atradęs kur didesnį burelį, spaviedojo, laikė Mišias, davė komunija, krikštijo vaikus ir teip visus aprupinęs, toliaus keliavo. Vienoje vietoje, išspaviedojęs visus, skubinosi eiti ant Mišių, nes jau vėlu buvo, bet štai terpduryje pasirodė čigonas ir pamatęs kunigą su arnotu apsilvilkusį prabilo: juk ir ašai katalikas, o jau 30 metų, kaip nemačiau kunigo ir nespaviedoju. Kun. Dovidaitis skubinai jį išspaviedojo ir davė komunija. Tiktai paskui Mišias belaikydamas, atsiminė užmiršęs paklausti čigono, ar buvo nieko nevalgęs. Po Mišių paklausus, čigonas atsiminė, jog rytą užsikandęs kelbasos. Paskui kunigas Dovidaitis išgirdo, kad tas pats čigonas netrukus umai mirė. Teip prieš pat smertį davė jam Dievas mylistą išsispaviedoti ir gelbėti savo dušią. Ilgai nelaukus po savo sugrižimo iš kelionės, kun. Dovidaitis pamatė prievažiuojant prie savo triobelės kibitką, iš kurios du stipriu vaikinū iškėlė ant rankų žilą senį. Buvo tai tėvas ano čigono, kurs neseniai prieš smertį išsispaviedojo kun. Dovidaičiui. Išgirdęs apie smertį savo sunaus, senas čigonas ėmė prašyti savo anukų, kad nuvežtų jį pas tą patį kunigą. Kun. Dovidaitis meiliai jį priėmė, palaikęs pas savę keletą dienų, išmokė tikėjimo dalykų, išspaviedojo ir ir teip pastiprintą ir dvasiškai atgaivintą sugražino namo. Paskui senas čigonas, garbindamas Dievo mielaširdystę, siuntė visus į Kainską, todėl kun. Dovidaitis, namie budamas, galėjo aprupinti iš visų pusių plustančius pas jį katalikus.

Teip slinko kun. Dovidaičiui vargingos ištrėmimo dienos, pilnos pasišventimo ir artimo meilės. Kartais jo širdyje labjaus atsiliepdavo prisirišimas prie savo krašto, tada

atsidusėjęs prašydavo Dievo, kad duotu jam nors prieš smertį pamatyti tevynę ir terp savųjų užmerkti akis. Paėjo garsas, kad pavelyta busę ištrėmtiniams sugrižti, ir tame laike kun. Dovidaitis savo gromatose tankiai mini apie sugrižimą. 1872 m. persirgo sunkia liga ir vos tiktai išliko nuo smerties. Pagijęs rašė: „kaip meilu būtų Ilukštos celioje užmerkti akis“. Viltis sugrižti neapgavo jo. Ant galo susilaukė pavelijimo sugrižti, teisybė ne į savo kraštą, bet išvažiuot tiktai iš Sibero ir apsigyventi Ekaterinoslave. Drauge su juo gavo pavelijimą sugrižti į savo kraštą keletas Lietuvių. Kun. Dovidaitis turėjo du šimtu rubliu, kurių jam būtų užtekę ant kelio, bet jo draugai neturėjo kuo grįžti. Ir ča kun. Dovidaitis atrado budą jiems padėti. Už savo pinigus nupirko kitą arkli, keletą plytelių arbatos, virdulį, cukraus, dalgį šienui pasipjauti, prisikepė keletą mažų džiovintų piragų ir sulaukęs pavasario su savo draugais išvažiavo iš Kainsko. Per du mėnesiu pėsti varydamies su savo vežimu, suvaikščiojo du tukstančiu viorstų; nenorėdami kaštuoties, nestodavo ant nakvynių sodžiuose, bet lauke nakvodavo. Pribuvę į Birska, atrado pažįstamą kauniškį Šukevyčę, kurs nupirko iš jų vežimėlį su arkliais. Už tuos pinigus kun. Dovidaitis galėjo nupirkti geležinkelio biliotus savo draugams lyg namų ir sau lyg Odesai.

Ekaterinoslave kun. Dovidaitis mažiaus terado savo tautiečių, bet užtat daug tenai buvo vokiečių kolionistų katalikų, kurie neturėjo kunigo. Norėdamas buti jiems naudingas, jau senatvėje ėmė mokyties vokiškos kalbos ir ant tiek pramoko, jog galėjo juos mokyti katakizmo. Vienas kunigas Jezavitas, kuriam teko gyventi drauge su kun. Dovidaičiu Ekaterinoslave, teip apie jį rašo: „a. a. kun. Dovidaitis 1873 m. gyveno nekurį laiką sutere-nose neseniai pastatytos bažnyčios, patsai sau virė valgyti, turėjo pragyvenimui vos 5 rublius ant mėnesio, vaikščiojo nudėvėtame sename sutone. Man pribuvus į Ekaterinoslavą, priėmė manę ir priglaudė, kaip tėvas į savo netinkuotą drėgną triobelę. Neleidė, kad ašai jam patarnaučiau, bet abudu paeiliu kuknioje tarnaudavova. Tada bažnyčia nebuvo dar pabaigta ir nebuvo nuo vyresnybės pavelijimo

atvirai Mišių laikyti. Altorius tam kartui buvo pataisytas zakristijoje. Dar prieš dieną slaptu abudu nusigaudavova patvoriu prie bažnyčios ir pačiaužę medžiu, kurs čepat augo, perlipdavova per tvorą ir apitamsoje, kaip pirmųjų amžių krikščionis nešdavova Dievui Mišių apiera, jisai kaip kunigas, ašai kaip tarnaujantis. Tankiai priimdavau komuniją iš kunigo ostijos. Buvo paskirtas naujas klebonas. Kaip rodosi, perdaug prielankus vyresnybei. Buvo truputis rivalizacijos su garbingu kun. Dovidaičiu, buvo nekurios kliūtis Mišioms laikyti. Kun. Dovidaitis viską kantriai nukentėjo, gynė savo kleboną prieš visus, rupinosi sutaikinti jį su parapijonimis ir įvesti į draugystę išrinktųjų ir uolesniųjų. Troško labai sugrišti į savo mylimąją tėvynę, jauzdamas ligą, norėjo gimtinėje žemėje pabaigti savo gyvenimą tarp mylimųjų sau asabų“.

Ant galo Dievas išklaušė troškimo ištikimo savo tarno ir sugražino į tėvynę, kurios teip ilgėjosi, kurios vėją gaudė. Ekaterinoslavo gubernatorius Durnovo išprašė jam pavelijimą sugrišti. Vienog neleista jam buvo apsigyventi Kauno gubernėje, bet paskyrė Kurliandiją. Kun. Dovidaitis apsigyveno Ilukšte, ant pačios Lietuvos sienės. Ir sugrižęs, nors sirgdamas, veržesi prie darbo, be kurio negalėjo buti, ir nežiurėdamas ant savo ligos, per kiauras dienas spaviedojo žmones. Tuotarpu liga labjaus įsigalėjo, ištrėmimas, vargiai ir per didelis darbavimasis paveikė tvirtą jo organizmą ir 26 Siekio 1882 metų kun. Dovidaitis pabaigė šventą savo gyvenimą, tarp savųjų... Ilukšto cielėje, kaip patsai troško, svetur budamas.

Buvusieji jo Varnių mokytiniai pastatė ant jo kapo paminklą su parašu: **Mylėjo Dievą už viską labjaus, o artymą, kaip pats save“.**

A. Kurietis.

Kaip sunaudoti smiltynus?

Daug Lietuvoje rasi smiltynų, be jokios naudos riogsančių. Kitą kartą netik jie neneša jokios naudos, bet dar padaro nemaža pragaištis. Sausam' laike, pakilę vėjai nešioja po laukus smiltis ir apneša užsėtas dirvas.

Nemažai smėlio kalnų gali matyti apie Dinabarką, Zarasus, Ušpalius ir k. v. Visi tie kalneliai pliki: joki žolėlė neželia, jokie medeliai neauga ir mažiausis vėjo pūsterėjimas ima kalnelį draskyti ir jo smiltis nešioti. Mūsų ūkininkas žiūri ant tų smėlio kalnų ir nežino, ką su jais daryti, kaip juos apversti į nepragaištingus, bet naudingus kalnelius.

Šitame straipanyje pasirižęs esmu aprašyti ant kiek man pasiseks, kaip ūkininkas šituos smėlynus gali paversti į naudingas vietas.

Kodėl šitie smiltynai pliki, neapangę medžiaus ir neapsidengę žolės velėna? gal, kad smiltis netrašios. — Anaip-tol! Jei paėmęs šitų smilčių įpilsi geldelėn ir į ją pasodysi žilvičio šaką ir kas diena ją laistysi, tai pasodintoji šaka netik pradės šaknyti, bet ir tarpiai augti. Bet kodėi ant smiltynų niekas neauga? — Todėl, kad šmiltis yra grynos, be jokių priemaišų, kaip antai molio, puvėnos, o per tat nėra limpios, arba, kaip sako, nesituri kruvoje, negali pasidaryti pluta, greit džiūsta ir mažam vėjui pasiduoda nešioti. Kaip žinome, be drėgnumo joksai augsmuo negali gyventi; smiltynuose ir sodrausiam lietui palyjus drėgnumas negali užsilaikyti. Kad ir būtų koks augmuo šakneles įleidęs, tai vėjas smiltis benešiodamas būt' išrovęs ir nedavęs augti.

Nevienas mūsų matė savo tėvynėje gražiai augančius pušynus ant smiltynų, kur jau vėjas smilčių nebegali nešioti. Kad ir ant mūsų smiltynų užaugtų miškas, vėjas jau nebegalėtų smilčių nešioti, per ka laukai pasitaisytų, o patį smiltynai lyg šiol tenešusieji pragaištį, sutektu ne vien pakurą, bet ir medžiagą statymui namų ir kitokiems ūkės reikalams.

O kadangi patįs savaimi smiltynai nė žole, nė mišku neapauga, tai reikia pačiam žmogui prie to prikišti pirštą, tuos kalnelius pagal išgalės pridengiant nuo vėjų ir viską džiovinančių saulės spindulų. Kaip tą padaryti pamatysime žemiaus.

Smiltynuose geriausiai auga pušis. Kadangi smiltynas neturi drėgnumo, smilčių dalis lipnumo, tai reikia jam visa tai suteikti, kiteip sakant reikalingas gydymas. Geriausias smiltynams vaistas — berželiai: jie išsilapavę geriausiai galės apdengti smiltis. Smiltynas gydyti reikia šiteip. — Rudenį, pabaigus darbus laukuose, ant smiltyno reikia iškasinėti duobeles gilumo 6 arba 8 colių, viena nuo kitos duobelė turi būti atstu per vieną uolektį; duobelės kasasi lysėmis, (ežiomis) viena nuo kitos per pusantros uolekties. Teip iškastas duobeles palikti lyg pavasario, kad žiemą per šalčius smiltįs kaip reikiant prasivėdintų.

Pavasarij-gi, pašalą (palydą) paleidus, reikia prisikasti jaunų berželių, ne senesnių 3 metų. Reikia žitūrėti, kad berželiai neturėtų baltos žievės, nesa tokie berželiai smiltynuose sodinti netinka. Berželiai reikia rinkti kuogeriausi, tvirtoms šaknimis; pusę šakų nuo apačios reikia apkarpyti. Ilgesniems gi medeliams (daugiau 1½ ulekties) nekenks nukirpus ir pačią viršūnę. Prie kasimo pagadintosis šaknelės irgi reikia apkarpyti. Visa tai padarius, berželiai sodinasi į rudenį iškastosis duobeles. Sodinant reikia daboti, kad medeliai nebūtų giliai žemėn įkasti, kad nepradėtų medžio žievė pūti ir pats medžias džiūti.

Berželius pasodinus smiltyną reikia apkreikti šieno pakratomis (sinklys, Dusetų, Tverečiaus parap.) iš daržinės, o paskui gerai grėbliais išakėti. Sinklių kreiką iš viršaus reikia dar samanomis apkreikti, kad smiltįs ne teip greit galėtų išdžiūti. Terp pasodintųjų berželių, terp lysiu, raveliuose kapone padarytuose teipogi galima pasėti lupiną, nes jis gerai žemę sergi nuo saulės kaitinimo ir apart to duoda sėklą, kurią galima parduoti.

Dviem ar trimis metams praslinkus, kada jau pasodintieji berželiai gerokai pasiūgėjo ir pasėtieji sinkliai (šieno pakratos) sužėlė, reikia terp berželių pasodinti vienai

metes arba dvimetes pušelės tokiu būdu, kad augtų viduje tarp berželių eilių, viena nuo kitos pušėlė per uolektį.

Svarbiausias darbas pabaigtas. Nemislykite, kad jau galas. Toli gražu! Reikia tą miškelį prižiūrėti ir sergėti, kad žmonės arba galvijai jokios jam blėdies nedarytų. Todėl nereikia ten leisti galvijų, o jei artai nuo namų reikia žiūrėti, kad vištos nekapstytų tų smilčių. Vieton nudžiūvusio medžio tuojaus reikia pasodinti naujas.

Kada ant smėlio kalno pasodintasis pušynas bus sukakęs trejus arba ketverius metus, galima jau bus naudoties iš berželių. Kad pradedančios augti pušis turėtų daugiau erdvos ir šviesos, beržynėlį reikia praretinti, nukertant kas antrą arba trečią berželį. Berželiai derės žabams kurinti, tvorai vytims, šlaotoms ir daugeliui kitų ūkės dalykų. Berželis — prekis (pagal Daukantą-tavoras) apsimokąs, nesunku tam bus rasti pirklių. Penkiems šesiams metams praslinkus, kada pušelės bus gerai pasiūgėjusios, kada jau savo šakelėmis gal s uždengti žemę nuo saulės spindulių, beržiukus galima bus visai iškirsti, kad negožėtų pušelių ir nežeistų savo šakelėmis pušies jauno ūglio. Geriausiai berželiai kirsti žiemą, nes tada kirsti duoda geresnę ir tvirtesnę medžiagą, o pavasarį kelmas galės atžalas leisti, tokiu būdu pasigamins ūkininkai vytelių, šluotų, vantų ir žabų (virbų).

Miškas pradeda kaskart geriaus augti, nėra kuo daugiau smėlis apsidengia samanomis, tuo geriaus po jomis užsilaiko drėgnumas, be kurio nekoks augmuo negali gyventi ir tarpti. Todėl nereikia grėbti samanų, nors jų miške kas-žin-kiek būtų, nes jos smiltyną keičia į derlingą žemę. Kaip žinome, miške po samanomis randasi juoda žemė, panaši į išdraskytą skruzdėlių kapčių, yra tai supuvusi ir sutrūnijusi miško kreika, kuri kuo ilgiau guli, tuo daugiau trūnija ir pavirsta į puvėną. Puvėna sumaišyta su smėliu, nors ir labai sausu, daro jį drėgnesniu, limpantesniu, ir visai bergždžią žemę padaro derlinga. Kuo storesnis kraikos sluogsny (— Duset. žemės kartai), tuo greičiaus ir gražiaus ant smiltyno žaliuos pušynas.

Laikas jau senai ūkininkams susiprasti ir visus smiltynus paversti į naudingus pušynus! Gaila kiekvienų praleistų metų miško auklenime, gaila kiekvieno žemės sklypelio smiltimis apnešto!

K. Sėlis.

Dėlko reikia šieną su druska apibarstyti.

Lytotą vasarą nevienam priseika susivežti šieną pusdžiuvį. Šlapias šienas greitai pradeda puti, gyvuoliai jo neėda, o nesykį toks šienas net degti pradeda. Taigi idant šieną nuo tokios nelaimės išgelbėti, kas pats prityrė, tvirtina gerai esant tokį šieną **kriaunant** į daržines su druska vis užbarstyti. Ant 100 pudų šieno įbarstyti mažiausiai vieną pūdą druskos, jei šienas labai drėgnas tai ir daug daugiau sudyti. Mat, druska, traukama į save drėgnumą, pasaugoja šieną nuo puvimo, o pats šienas gyvuoliams ir sveik ir tinka. Tiesa, butų brangu, bet visgi verčiau sudyti, o turėti kuo gyvuolius pašerti. *R. M.*

Kaip sūrį ilgai užlaikyti.

Sūrį suslėgęs šep kokią nedidelę palaikyk, jei bus nesuskirdęs, tai ant lokių 2 mėnesių įkišk į rugių miegą (aruodą), o paskui nors 10 metų laikyk — skirs, nei pus.

Sena Gaspadine.

Turinys.

Žemaičių Vyskupo aplinkraštis	1
Kunigas Juozapas Dovidaitis autorius „Šiaulėniškis Senelis“. <i>A. Kurietis.</i>	4
Kaip sunaudoti smiltynus. <i>K. Sėlis.</i>	22
Yvairia rodos ūkininkams	25

